
Vergaderjaar 2005–2006

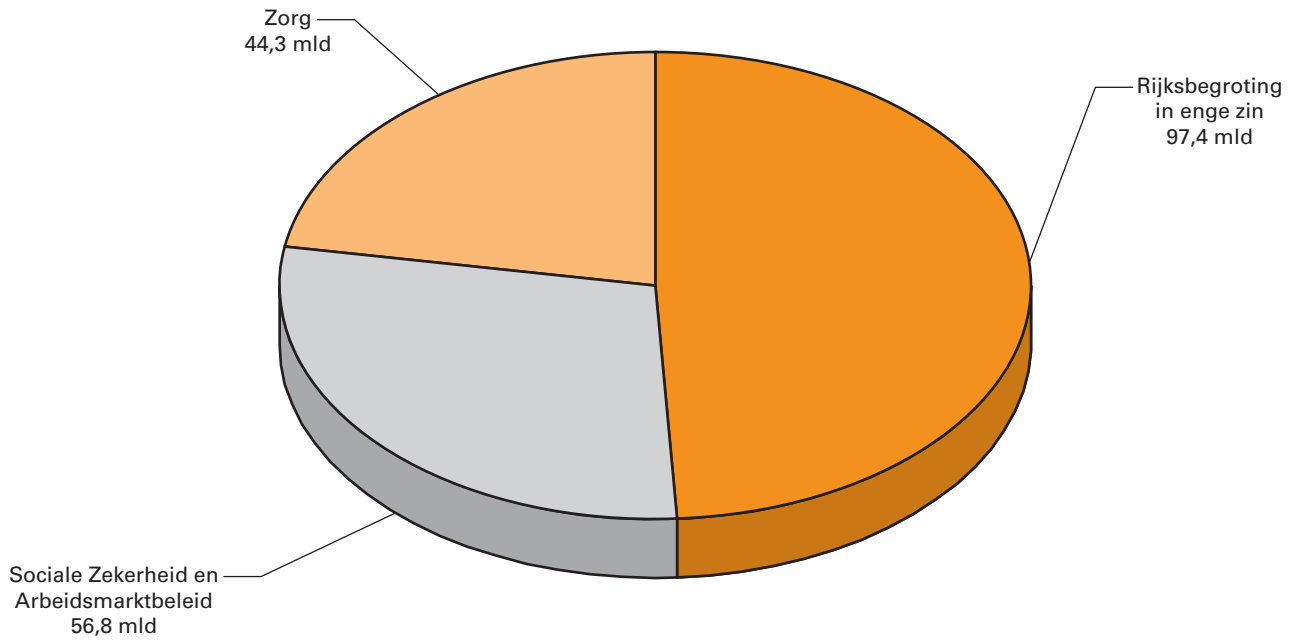
31 031

Financieel jaarverslag van het Rijk 2006

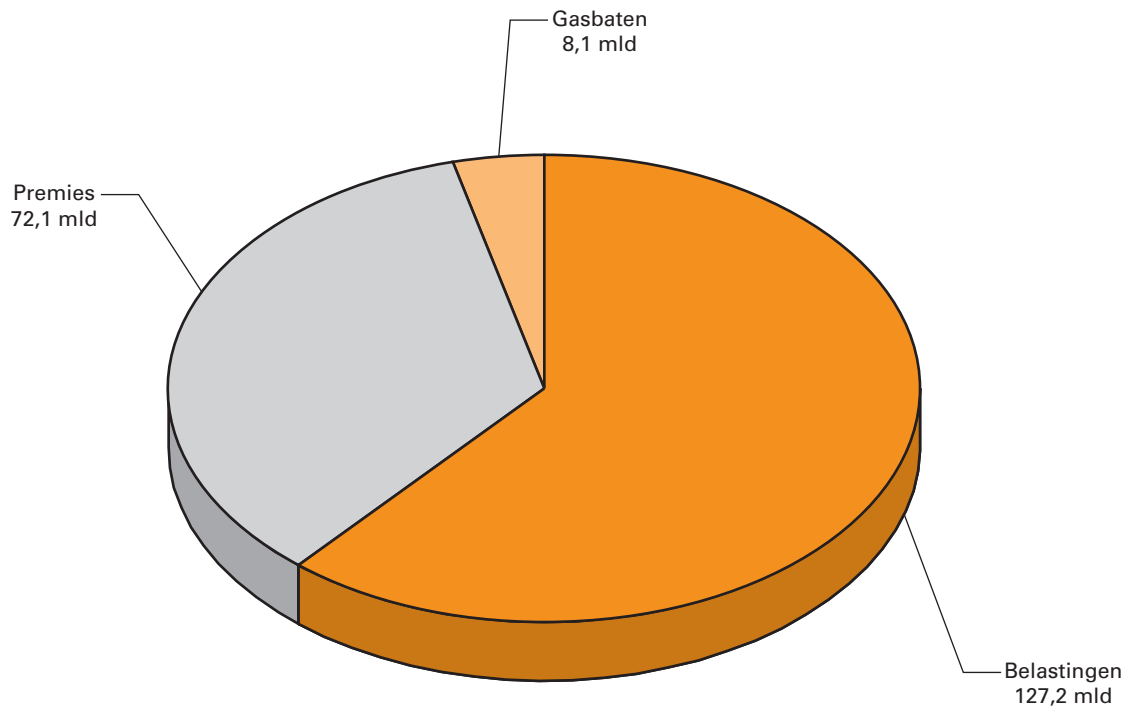
Nr. 1

FINANCIEEL JAARVERSLAG VAN HET RIJK
Aangeboden 16 mei 2007

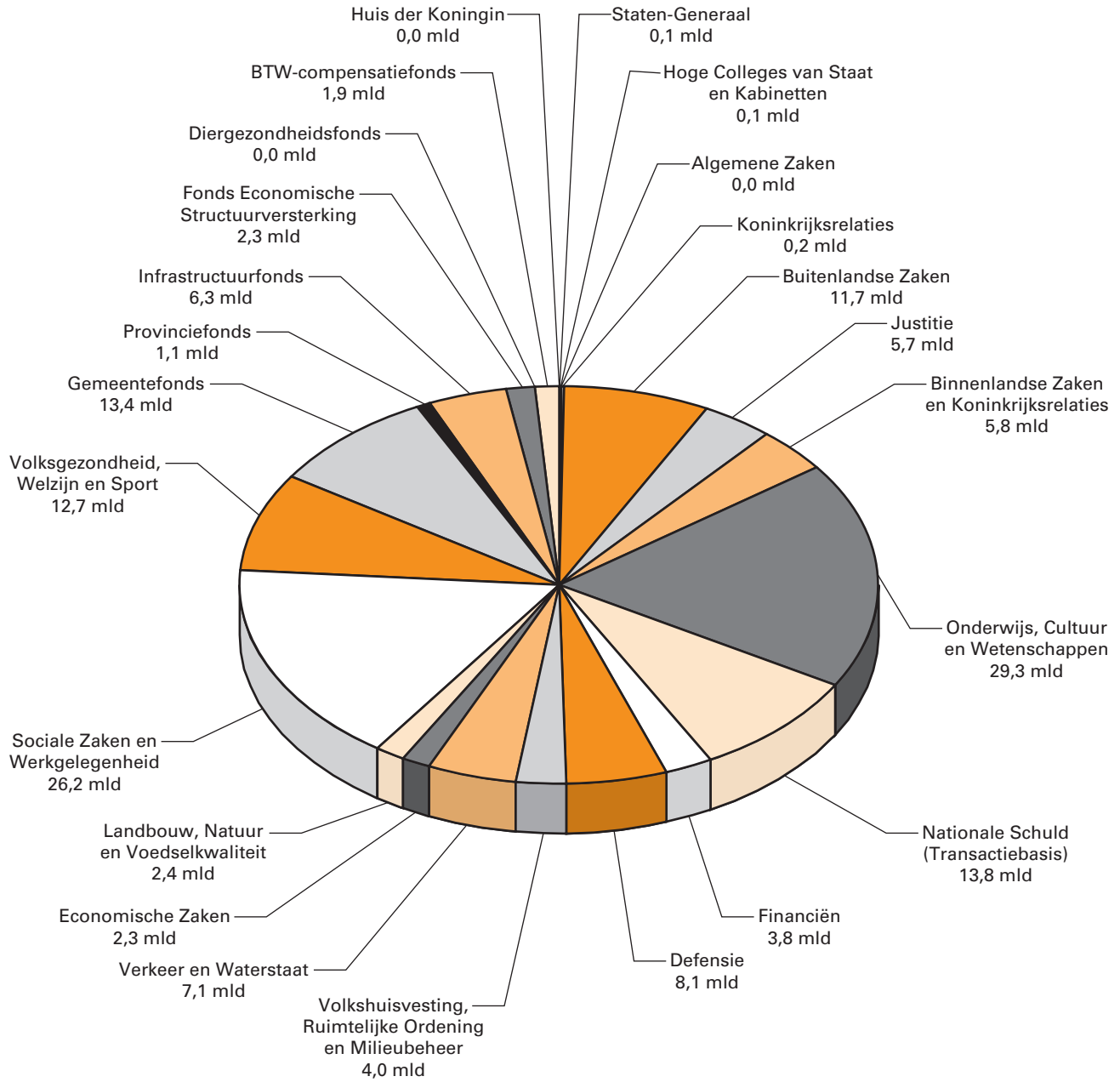
Netto-kaderuitgaven: € 198,6 miljard

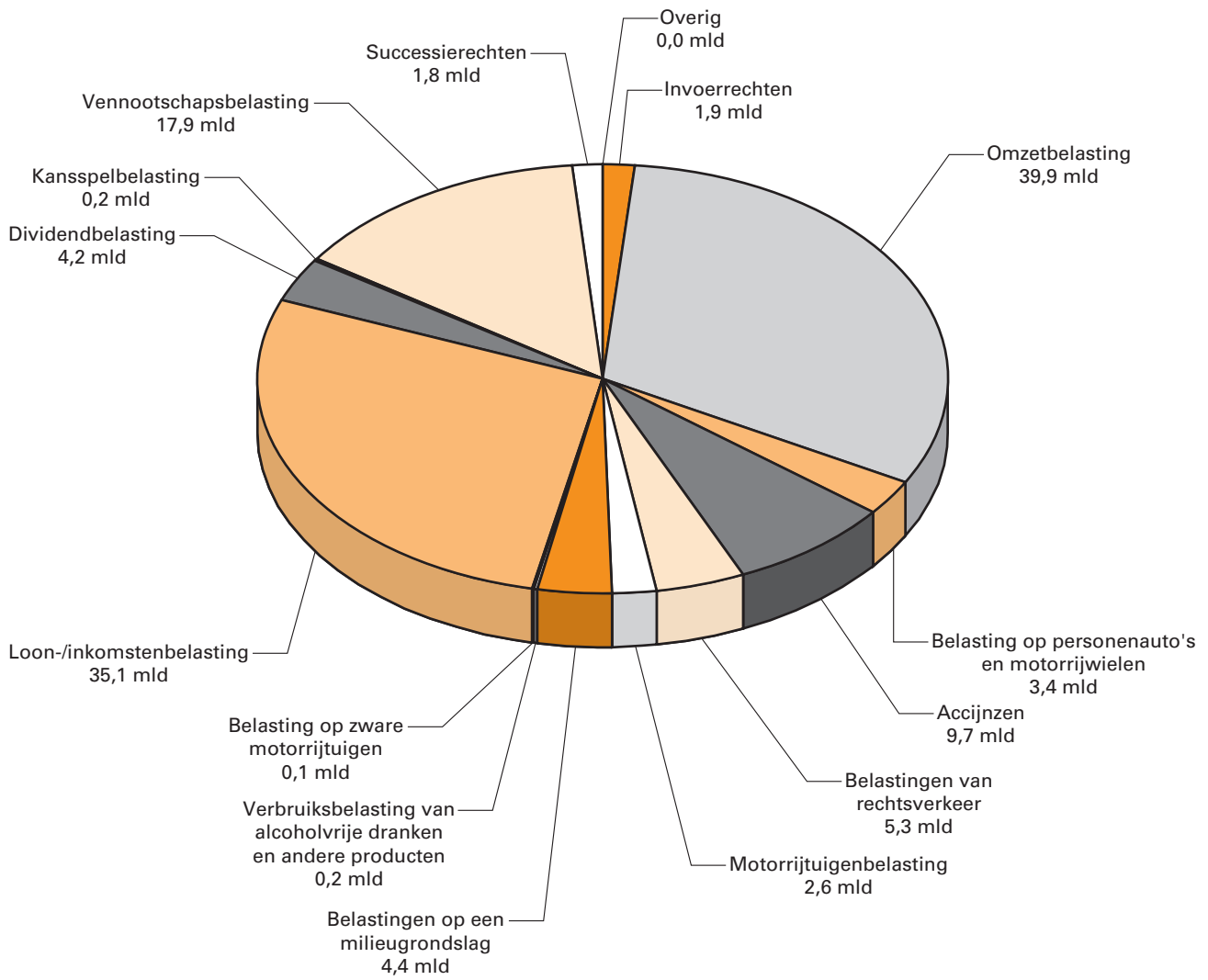
Belastingen, premies en gasbaten, op EMU-basis: € 207,4 miljard

Uitgaven van het Rijk in 2006: € 158,3 miljard

Belastingontvangsten van het Rijk in 2006: € 126,8 miljard op kasbasis

Inhoudsopgave

	Voorwoord	9
1.	Speerpunten van beleid	10
1.1.	Economie en arbeidsmarkt	10
1.2.	Onderwijs, kennis en innovatie	12
1.3.	Veiligheid	14
1.4.	Zorg	15
1.5.	Immigratie en integratie	17
1.6.	Ruimte, wonen, natuur en milieu	18
1.7.	Mobiliteit en infrastructuur	20
1.8.	Openbaar bestuur	22
1.9.	Koninkrijksrelaties	23
1.10.	Europese samenwerking	24
1.11.	Internationaal	24
1.12.	Ontwikkelingssamenwerking	25
2.	De Nederlandse economie en het budgettaire beeld	27
2.1.	De Nederlandse economie in 2006	27
2.2.	Ontwikkeling budgettaire beeld	30
2.2.1.	Uitgavenontwikkeling	32
2.2.2.	Inkomsten en lastenbeeld	36
2.2.3.	EMU-saldo en EMU-schuld	39
3.	Financieel management en doelmatigheidsonderzoek	42
3.1.	Financieel management	42
3.1.1.	Inleiding	42
3.1.2.	De rechtmatigheid van de uitgaven in 2006	42
3.1.3.	Het gevoerde financieel en materieelbeheer 2006	43
3.1.4.	Overige ontwikkelingen	44
3.2.	Doelmatigheidsonderzoek	45
	Bijlagen	
1.	Rijksrekening van uitgaven en ontvangsten	47
2.	Saldibalans van het Rijk 2006	49
3.	Staatsbalans 2006	52
4.	De belasting- en premieontvangsten in 2006	66

Extra bijlagen (www.rijksbegroting.nl)

1. Budgettaire kerngegevens
2. De uitgaven en niet-belastingontvangsten
3. De belasting- en premieontvangsten
4. EMU-saldo, EMU-schuld, sociale fondsen en financieringsbehoefte
5. Belastinguitgaven
6. Monitor ombuigingen/intensiveringen
7. Administratieve lastenreductie voor het bedrijfsleven
8. Verticale Toelichting

Overzicht garanties

Voorwoord

Voor u ligt het Financieel Jaarverslag van het Rijk 2006. Hierin legt het kabinet verantwoording af over het gevoerde beleid in 2006. Vanwege het aantreden van een nieuw kabinet kent het Financieel Jaarverslag van het Rijk dit keer een bijzonder karakter. De speerpunten van het beleid in hoofdstuk 1 vormen de weerslag van de politieke keuzes van het kabinet Balkenende-II. Het Financieel Jaarverslag van het Rijk wordt echter ingediend door het huidige kabinet en is sober en beknopt gehouden.

Wouter Bos
Minister van Financiën

1. Speerpunten van beleid 2006

Dit jaarverslag heeft betrekking op het uitvoeringsjaar 2006. In hoofdstuk 1 worden de belangrijkste beleidsdoelstellingen per thema langsgelopen. Hierbij is aangesloten bij de indeling uit de Miljoenennota 2006.

1.1. Economie en arbeidsmarkt

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none">• Herstel van concurrentiekracht	<ul style="list-style-type: none">• Het vennootschapsbelastingtarief is verder verlaagd naar 29,6 procent in 2006• De concurrentiepositie is verbeterd. Nederland is gestegen van de 11de naar de 9de plaats op de Growth Competitiveness Index van World Economic Forum
<ul style="list-style-type: none">• Verlaging van de administratieve lastendruk met een kwart om de ruimte voor ondernemerschap te vergroten• Nederland in de internationale kopgroep wat betreft ondernemingsbestuur	<ul style="list-style-type: none">• De administratieve lasten zijn in 2006 met 7 procent gedaald; ten opzichte van 2002 is dit 16 procent• De «Code Tabaksblat» loopt in de pas met internationale ontwikkelingen. De naleving laat op een aantal punten te wensen over

Herstel van concurrentiekracht

In 2006 zijn maatregelen genomen voor het verdere herstel van de concurrentiekracht. Zo is het tarief van de vennootschapsbelasting verlaagd naar 29,6 procent. Het MKB heeft geprofiteerd van het invoeren in 2007 van de MKB-winstvrijstelling die per saldo uitpakt als tariefverlaging. Daarnaast zijn investeringen gedaan in innovatieve projecten en is een consumentenautoriteit opgericht die toezicht gaat houden op het consumentenrecht. Volgens het World Economic Forum staat Nederland qua concurrentiekracht weer in de top-10.

Verlichting administratieve lasten bedrijfsleven

Minder administratieve lasten geeft meer ruimte aan ondernemerschap. In 2005 is een pakket administratieve lastenverlichting vastgesteld ter grootte van 4,1 miljard euro. Met dit pakket moeten aan het einde van 2007 de administratieve lasten ten opzichte van 2002 met 25 procent zijn teruggebracht.

In 2006 is een netto reductie van 1157 miljoen euro gerealiseerd. Samen met de voorgaande jaren zijn de administratieve lasten hierdoor met 2,6 miljard euro, ofwel met 16 procent teruggebracht. De verwachting is dat eind 2007 de doelstelling van een kwart minder administratieve lasten is bereikt. In bijlage 7 treft u per departement een toelichting aan bij de gerealiseerde reducties en toenames in 2006.

Ook Europese regelgeving veroorzaakt administratieve lasten. Door inspanningen van Nederland staan de Europese administratieve lasten nu

ook op de agenda van de Europese Commissie. De Europese Raad heeft besloten de administratieve lasten door Europese regelgeving in de periode tot 2012 met 25 procent te verminderen.

Kwaliteit ondernemingsbestuur

Uit verschillende studies blijken verbeteringen op het terrein van de kwaliteit van het ondernemingsbestuur. Uit het monitoringrapport over de naleving van de zogenoemde «Code Tabaksblad» blijkt dat deze code in de praktijk voor ondernemingen goed bruikbaar is en dat de code breed wordt toegepast en nageleefd door Nederlandse ondernemingen. De Code loopt in de pas bij internationale ontwikkelingen. Er zijn echter ook kritiekpunten. De totstandkoming van en verantwoording over het beloningsbeleid van bestuurders van beursgenoteerde ondernemingen loopt achter. Daarnaast is de naleving van de Code door Nederlandse institutionele beleggers slecht. Met het oog op verbetering op dit punt is per 1 januari 2007 de naleving van de (relevante onderdelen van de) Code door Nederlandse institutionele beleggers wettelijk verplicht gesteld. Overtreding van de Code kan juridisch worden aangevochten.

Sociale Zekerheid en arbeidsmarkt

De Sociale Zekerheid stond in 2006 in het teken van de uitvoering. Naast invoering van de Wet Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) en aanpassing van de fiscale faciëring van VUT en prepensioen, zijn wijzigingen doorgevoerd in de WW.

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Vermindering van de jaarlijkse instroom in de WIA tot maximaal 25 duizend duurzaam volledig arbeidsongeschikten in 2007 • Toename van de uitstroom door re-integratie met een kwart in de periode 2004–2007 • Verhogen van de arbeidsparticipatie van ouderen. Netto arbeidsparticipatie van ouderen (55–64 jaar) meer dan 40 procent in 2006 en 45 procent in 2010 • De groep werknemers die arbeid en zorg wel wil combineren, maar dat feitelijk (nog) niet doet, met 25 procent verkleinen in 2009 	<ul style="list-style-type: none"> • De totale instroom in de WIA in 2006 bedroeg circa 20 000. De instroom van volledig en duurzaam arbeidsongeschikten in de IVA bedroeg circa 4000 • Voorlopig cijfer 2006 46 procent (start trajecten 2004) • De doelstelling 2006 is gehaald. De participatie voor ouderen is 41,7 procent • Doelstelling geldt voor 2009. In 2006 is een nulmeting gedaan

Vermindering jaarlijkse instroom arbeidsongeschikten

De instroom in de arbeidsongeschiktheidsregelingen valt met 20 000 uitkeringen één derde lager uit dan verwacht. Ook het aandeel volledig en duurzaam arbeidsongeschikten is laag: van de mensen met een WIA-uitkering ontvangt ongeveer 20 procent een uitkering via de Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten (IVA) en ongeveer driekwart een uitkering via de regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA).

Re-integratie

Om langdurige werkloosheid te voorkomen en te bestrijden, is ingezet op het verbeteren van re-integratie. Wie niet op eigen kracht werk kan vinden, wordt hierbij ondersteund. Met de wet werk en bijstand (WWB) hebben gemeenten hier een grotere verantwoordelijkheid gekregen.

Bij de nulmeting in 2004 (start traject in 2002) leidde 26 procent van de in 2002 gestarte reïntegratietrajecten tot werk. In 2005 heeft 38 procent van de in 2003 gestarte trajecten tot werk geleid. Het voorlopige cijfer voor 2006 komt uit op 46 procent.

Verhogen arbeidsparticipatie

De arbeidsparticipatie is, mede vanwege de gunstige macro-economische ontwikkeling, in 2006 over de hele linie toegenomen van 63,2 naar 64,5 procent. De participatie van vrouwen steeg van 54,1 naar 55 procent. Van de ouderen tussen 55 en 64 jaar had in 2006 41,7 procent een baan, tegenover 39,7 procent in 2005.

Bevorderen combinatie arbeid en zorg

Over het jaar 2005 is gebleken dat 21 procent van de werknemers arbeid en zorg wil combineren, maar dat op dit moment nog niet doet. Het streven is om in 2009 een vermindering van een kwart te hebben gerealiseerd. Om de combinatie werk en zorg te vergemakkelijken en de arbeidsparticipatie verder te verhogen is structureel 130 miljoen euro geïnvesteerd in kinderopvang. Daarnaast is per 1 januari ook de levensloopregeling ingevoerd. De levensloopregeling kende een aarzelende start. Eind 2006 deed 5 procent van alle werknemers mee aan de regeling.

1.2 Onderwijs, kennis en innovatie

Onderwijs

De ontwikkeling van de kenniseconomie vraagt om een goed opgeleide, slimme en creatieve samenleving. Goed en adequaat onderwijs en onderzoek spelen hierbij een belangrijke rol.

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Terugdringen voortijdig schoolverlaten met 50 procent in 2010 (basiswaarde: 70 500 in 2002) • Meer mensen werkzaam in het onderwijs: terugbrengen van het verwachte lerarentekort in 2007 van 10 400 volledige banen in het primaire en voortgezette onderwijs naar circa 2 200 • Minder regels, meer ruimte, heldere verantwoording 	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal voortijdig schoolverlaters is in 2006 teruggebracht tot circa 56 000 • In het derde kwartaal van 2006 bedroeg het aantal vacatures in het primaire en voortgezette onderwijs 850 fte • Invoering lumpsum primair onderwijs • Invoering bureaucratiebenchmark in 2007

Meer mensen die meedoen

Ondanks de afname van het aantal voortijdig schoolverlaters sinds 2002, daalt dit niet snel genoeg. Met de perspectievennota «Aanval op de uitval; perspectief en actie» is een groot aantal maatregelen en acties in gang gezet om de daling te versnellen, zoals de invoering van een kwalificatieplicht tot de leeftijd van 18 jaar en het afsluiten van convenanten met de 14 regio's met de meeste uitvallers.

Meer mensen werkzaam in onderwijs

Zonder leraren geen onderwijs. Daarom volgt OCW nauwlettend de arbeidsmarkt voor onderwijzend personeel. In het derde kwartaal van 2006 was het aantal openstaande vacatures voor leraren in het primair en voortgezet onderwijs 850 fte. Ondanks dat het lerarentekort in 2006 onder de doelstelling ligt, is het ruim anderhalf maal zo groot als het jaar ervoor. De lerarenopleidingen zijn meer aandacht gaan besteden aan de kwaliteit van hun opleidingen. Inmiddels zijn de eerste toetsen reken- en taalvaar-

digheid afgenomen bij eerstejaars studenten van de PABO. Ook geven instellingen een bindend studieadvies aan het eind van het eerste jaar.

Minder regels, meer ruimte, heldere verantwoording

In 2006 is de ruimte voor de instellingen verder vergroot door lumpsum-financiering in te voeren in het primair onderwijs en regels voor de basisvorming en de tweede fase van het voortgezet onderwijs in te trekken. Daarnaast zijn ook de administratieve lasten voor het onderwijs teruggebracht (zie ook bijlage 7) en wordt voor elke onderwijssector een «bureau-cratiebenchmark» ontwikkeld. Dit instrument maakt per onderwijsinstelling inzichtelijk hoe de omvang van de bureaucratie zich verhoudt tot vergelijkbare instellingen binnen de sector. De uitkomsten van de benchmarks komen waarschijnlijk medio 2007 beschikbaar.

Kennis en innovatie

Nederland heeft de ambitie om tot de Europese voorhoede te behoren op het gebied van innovatie. De Nederlandse ambities zijn opgenomen in het «Nationale Hervormingsprogramma».

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Nederland in de Europese voorhoede op het gebied van innovatie • Betere samenwerking tussen onderwijs, wetenschap en bedrijfsleven • Versterking kwaliteit toponderzoek • Verhoging instroom kenniswerkers 	<ul style="list-style-type: none"> • Verwacht niveau uitgaven S&O 1,8 procent BBP • Stimulering meerjarige samenwerking (Smart Mix) en 352 miljoen euro extra uit gasbaten • Samenhangend geheel van persoonsgebonden subsidies tot stand gebracht • Verdubbeling immigratie kenniswerkers naar 3500

Nederland in Europese voorhoede én betere samenwerking tussen onderwijs, wetenschap en bedrijfsleven

Nederland streeft ernaar dat in 2010 drie procent van het nationaal inkomen (BBP) wordt besteed aan speur- & ontwikkelingswerk (S&O). Het gaat om één procent publieke en twee procent private uitgaven. Op dit moment ligt het uitgavenniveau aan S&O nog op 1,78 procent BBP. Vooral de private S&O-uitgaven blijven achter bij het doel. In de periode 2003–2006 is het budget voor de WBSO (de Wet Bevordering Speur en Ontwikkelingswerk) opgehoogd met 100 miljoen euro om bedrijven fiscaal te stimuleren om meer te doen aan S&O. Om de «kennisparadox» (onze kennis vertaalt zich onvoldoende in verkoopsucces) aan te pakken, zijn in 2006 verschillende maatregelen genomen om de samenwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen te vergroten. Zo zijn toponderzoek- en innovatieprojecten, zoals de innovatieprogramma's, opgestart en drie maatschappelijke topinstituten opgericht. Hiervoor is ruim 350 miljoen euro beschikbaar. Daarnaast stimuleert het nieuwe «Smart Mix-programma» de samenwerking tussen excellente onderzoeksgroepen en bedrijven. Ten slotte zijn in 2006 zesduizend «innovatievouchers» uitgegeven. Hiermee kunnen bedrijven in het midden- en kleinbedrijf kennis inkopen bij kennisinstellingen.

Versterking toponderzoek

Nederland doet het momenteel goed op het onderzoeksterrein. Dit blijkt onder andere uit de citatiescores van Nederlandse wetenschappers, die al jaren tot de hoogste van Europa behoren. Om het toponderzoek verder te versterken is in 2006 bijna 30 miljoen euro uitgetrokken voor persoonsgebonden subsidies om de carrièreperspectieven van talentvolle jonge onderzoekers te verbeteren.

In 2004 is de «Kennismigrantenregeling» ingevoerd. Deze regeling wil de instroom van kennismigranten met culturele en/of innovatieve talenten bevorderen. In 2006 zijn meer dan 3 500 talenten toegelaten, meer dan het dubbele dan in 2005.

1.3 Veiligheid

Het bereiken van een veilige samenleving was en is een belangrijk speerpunt van het regeringsbeleid. In het veiligheidsprogramma 2003 tot en met 2006 «Naar een veiliger samenleving» is dit vertaald in het aanpakken van veelplegers en de jeugdcriminaliteit, het versterken van opsporing en handhaving, het versterken van toezicht in de publieke ruimte en het intensiveren van gerichte preventie. Dit moet leiden tot een daling van de criminaliteit en overlast met 20–25 procent in 2008 tot 2010. Daarnaast is er in 2006 voortgang gemaakt met de aanpak van terrorisme en het voorbereid zijn op rampen en crises.

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Vermindering criminaliteit en overlast met 20–25 procent in de periode 2008 tot 2010 in vergelijking met het jaar 2002 (resultaten in de vijftig wijken met de ernstigste problemen al in 2006 zichtbaar) 	<ul style="list-style-type: none"> • De criminaliteit is van 2005 op 2006 gedaald met 4,2 procent (ten opzichte van 2002 is dit 14 procent) • Het percentage burgers dat zich wel eens onveilig voelt is gedaald van 30,8 procent in 2002 naar 21,8 procent in 2006 • De criminaliteit tegen het bedrijfsleven is in 2006 t.o.v. 2004 in alle sectoren gedaald • De voortgang in de 50 probleemwijken: 26 procent minder slachtoffers van geweldsdelicten (t.o.v. de 0-meting) resp. 32 procent minder slachtoffers van vermogensdelicten (t.o.v. de 0-meting)
<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren prestaties van de veiligheidsketen 	<ul style="list-style-type: none"> • De capaciteit van het gevangeniswezen is met 15 procent gestegen ten opzichte van 2002. De politiesterkte is in dezelfde periode met 2,7 procent gestegen. Het aantal door de politie aan het OM overgedragen verdachten is gestegen van 218 000 in 2002 naar 247 000 in 2006
<ul style="list-style-type: none"> • Aanpak jeugdcriminaliteit en probleemjongeren 	<ul style="list-style-type: none"> • Doorlooptijden in de jeugdstrafrechtketen verder verkort ten opzichte van 2005. De norm van 80 procent voor 2006 en verder is bijna gehaald
<ul style="list-style-type: none"> • Bestrijding terrorisme, crisisbeheersing en bescherming vitale infrastructuur 	<ul style="list-style-type: none"> • Het stelsel van speciale eenheden is in 2006 herzien, waardoor er meer samenhang is ten behoeve van aanpak terrorisme • Op het terrein van crisisbeheersing is de civiel-militaire samenwerking geïntensiveerd

In de periode 2002 tot 2005 is de criminaliteit met circa 10 procent gedaald. De monitor 2007 laat een vermindering van 4,2 procent zien. Metingen in 18 van de 50 probleemwijken indiceren dat de vermindering van de criminaliteit met 20–25 procent daar in 2006 al is gerealiseerd. Er is een duidelijke verbetering (zie tabel).

Verbeteren prestaties veiligheidsketen Om de criminaliteit terug te dringen moeten de prestaties van de veiligheidsketen verbeteren. Daarom zijn er in 2002 afspraken gemaakt over onder meer extra agenten op straat, extra cellen, extra zaken bij het OM. Het blijkt dat de verschillende organisaties in de veiligheidsketen (politie, OM, ZM en DJI) qua personele sterkte in 2006 op niveau zijn gebleven of licht zijn gestegen. Doordat de behoefte aan capaciteit bij het gevangeniswezen is achtergebleven bij de verwachting is er, zelfs zonder capaciteitsvergroting in 2006, geen sprake geweest van Incidenteel Versnelde Ontslagen (IVO's). De TBS capaciteit is toegenomen naar 1738 plaatsen ultimo 2006. De prestaties in de veiligheidsketen zijn ook verbeterd. Bij de rechtspraak is er in 2006 sprake geweest van een kleine productiestijging (1 procent) ten opzichte van 2005.

Naar aanleiding van de brand in het cellencomplex op Schiphol zijn verschillende maatregelen genomen om de veiligheid in de cellen te vergroten. Hierdoor zijn sommige cellen, waaronder een deel van de cellen op Schiphol, tijdelijk niet in gebruik. Als vervolg op het parlementair onderzoek naar de TBS zijn er maatregelen getroffen die de werking van het TBS-systeem moeten verbeteren.

Tot slot is de opsporing in 2006 versterkt met de uitvoering van het «Programma Versterking Opsporing en Vervolgging». Dit programma is een direct uitvloeisel van evaluatieonderzoek naar de zaak van de Schiedammer parkmoord. Met het programma zal de kwaliteit van de forensische opsporing worden verbeterd; daartoe worden alle onderdelen van de strafrechtelijke keten uitgebreid.

Aanpak jeugdcriminaliteit en probleemjongeren

De wachtlijsten bij de Raad voor de Kinderbescherming zijn nagenoeg weggewerkt. Om de ketensamenwerking tussen de verschillende organisaties die zich met jeugdbescherming bezighouden te bevorderen, zijn proefprojecten gestart. De aanpak van jeugdcriminaliteit is intensief voortgezet in 2006. Het Justitieel casusoverleg heeft de doorlooptijden in de jeugdstrafrechtketen verkort. In het kader van het programma «Jeugd Terecht» is de capaciteit van jeugdinrichtingen en de jeugdreclassering verder uitgebreid.

Terrorisme, crisisbeheersing en vitale infrastructuur Herziening stelsel speciale eenheden

Nederland is in 2006, ondanks dreigingen, gevrijwaard gebleven van terroristische aanslagen. Om terrorisme beter te bestrijden is de Dienst Speciale Interventies (DSI) ondergebracht bij het Korps Landelijke Politie Diensten. De DSI bundelt speciale eenheden van politie en Defensie, die kunnen worden ingezet bij terrorismegerelateerde situaties. De Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst (BZK) en de Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst (Defensie) zijn in 2006 gaan samenwerken, onder meer door het uitwisselen van personeel tussen de diensten op het gebied van het elektronisch verzamelen van inlichtingen. Binnen onze landsgrenzen is de krijgsmacht volop bezig zich te ontwikkelen tot een structurele veiligheidspartner van de civiele autoriteiten. In 2006 zijn daarvoor duidelijke en verregaande afspraken gemaakt.

1.4. Zorg

De nieuwe Zorgverzekeringswet is ingegaan. Iedereen is verzekerd voor hetzelfde basispakket. In 2006 zijn ook voorbereidingen getroffen voor de start van de wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en is een nieuw bekostigingssysteem voor de intramurale AWBZ zorg ontwikkeld.

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Bewerkstelligen dat elke burger binnen een redelijke termijn zorg ontvangt met waarborging van betaalbaarheid • Bevorderen en beschermen van de gezondheid van de burger in de Nederlandse samenleving • Een samenhangend jeugdbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> • De Zorgverzekeringswet, Wet op de zorgtoeslag en Wet Marktordening Gezondheidszorg zijn succesvol ingevoerd • De Wmo en het nieuwe bekostigingssysteem AWBZ zijn gereed gemaakt om te starten • Minder mensen roken en meer mensen bewegen • De samenleving wordt uitgebreider gevaccineerd en is beter beschermd tegen een eventuele griepdemonie • Door Operatie JONG ontstaat er meer samenhang in de jeugdketen • De wachtlijsten Jeugdzorg zijn eind 2006 nagenoeg verdwenen

Doelmatige, kwalitatief hoogwaardige, toegankelijke zorg

Per 1 januari 2006 zijn de Zorgverzekeringswet en de Wet op de zorgtoeslag ingevoerd. Daarmee zijn Nederlandse ingezetenen verplicht verzekerd. Zorgverzekeraars dingen in onderlinge concurrentie naar de gunst van de consument. Dit heeft in 2006 voor consumenten geleid tot premies die lager waren dan voorzien en ging gepaard met de overstap van 18 procent van de verzekerden naar andere verzekeraars. Het nieuwe stelsel garandeert dat verzekeraars niemand mogen weigeren.

Voor een goede werking van het zorgstelsel zijn toezicht en marktregulering essentieel. Dit is per oktober 2006 geregeld in de Wet marktordening gezondheidszorg. De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) heeft de taak gekregen de goede werking van de zorgverzekeringsmarkt en de zorginkoopmarkt te bevorderen en de belangen van de zorgconsument te beschermen.

In 2006 zijn tevens de voorbereidingen voor de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) succesvol afgerond. Door de Wmo wordt de maatschappelijke participatie van burgers versterkt. Gemeenten zijn daarvoor verantwoordelijk en moeten zonedig voorzien in ondersteuning van burgers.

Om de doelmatigheid van de intramurale AWBZ zorg te verbeteren, is een nieuwe bekostigingssystematiek ontwikkeld. Hiermee zullen instellingen worden bekostigd op basis van geleverde prestaties in plaats van de beschikbare capaciteit.

Volksgesondheid

Om de gezondheid van de burger te bevorderen en te beschermen is veel aandacht gegeven aan de belangrijkste vijf determinanten van vermijdbare ziekte en voortijdige sterfte: roken, overgewicht, alcoholmisbruik, diabetes en (een deel van de) psychische klachten. Het aantal rokers is gedaald van 30 procent in 2002 tot 28 procent in 2006 en het aantal mensen dat aan de «Gezond bewegen-norm» voldoet is ondertussen gestegen tot ruim de helft van de bevolking.

Samenhangend jeugdbeleid

Om meer samenhang te brengen in de jeugdketen, is in 2006 de «Operatie JONG» uitgevoerd. In 2006 is hiervoor structureel 60 miljoen euro extra uitgetrokken. Dit geld is onder meer gebruikt om de stijging van aantal «uithuisplaatsingen» in de jeugdzorg op te vangen en om de integratie van allochtone jongeren door sport te bevorderen. Daarnaast zijn de zorg-

adviesteams (ZAT's) op scholen geprofessionaliseerd. Deze teams zorgen voor vroegtijdige signalering en effectieve interventie voor leerlingen die dit nodig hebben. Ten slotte is gezorgd voor een dekkende nazorg voor criminele jongeren. Door deze verbeteracties krijgen kinderen en hun ouders zo snel mogelijk de juiste hulp.

In aanvulling hierop is in 2006 en 2007 100 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het wegwerken van de wachtlijsten in de jeugdzorg en is een impuls gegeven aan het terugdringen van de wachtlijsten in de jeugd geestelijke gezondheidszorg. De wachtlijsten in de jeugdzorg waren eind 2006 nagenoeg weggewerkt. Vanaf 2007 is structureel 40 miljoen euro beschikbaar om nieuwe wachtlijsten te voorkomen.

1.5. Immigratie en integratie

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> ● Restrictieve toelating ● Het overwinnen van de afstand tussen allochtonen en autochtonen in sociaal, cultureel en economisch opzicht ● Aanpak illegaliteit en een effectief terugkeerbeleid ● Inzet op een Europees asiel- en migratiebeleid en versterkte bescherming in de regio 	<ul style="list-style-type: none"> ● De asielinstroom in Nederland is gestegen van 12 347 in 2005 naar 14 465 in 2006 ● Het aantal aanvragen voor een Machtiging Voorlopig Verblijf (MVV) is verder gedaald van 46 259 in 2005 naar 40 432 in 2006 ● De Wet inburgering buitenland is in 2006 van start gegaan ● In 2006 zijn er in totaal circa 24 000 vreemdelingen via het project «Terugkeer» uitgestroomd ● Nederland is actief betrokken bij ontwikkelingen voor een verdere harmonisatie van het Europees asiel- en migratiebeleid

Restrictief toelatingsbeleid

De asielinstroom is de laatste jaren, als gevolg van een restrictief toelatingsbeleid, gedaald van 18 700 in 2002 tot minder dan 10 000 in 2004. In 2005 was er voor het eerst weer sprake van een stijging door de toegenomen instroom van mensen uit Irak, Afghanistan en Somalië. Deze stijging heeft zich doorgezet in 2006 met een totale instroom van bijna 14 500 asielaanvragen. Het aantal aanvragen voor een machtiging tot voorlopig verblijf (MVV) is in 2006 verder gedaald. Aangenomen mag worden dat deze daling mede zijn oorzaak vindt in de inwerkingtreding van de Wet Inburgering in het Buitenland (WIB).

Project terugkeer

Op 31 december 2006 waren via het project «Terugkeer» circa 4 950 personen gecontroleerd vertrokken, voornamelijk via bemiddeling van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM). Circa 10 750 van de vreemdelingen uit de doelgroep hebben een verblijfsvergunning gekregen en circa 8 290 personen hebben niet aantoonbaar Nederland verlaten.

1.6. Ruimte, wonen, natuur en milieu

Ruimte

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none">• Ruimte geven aan ontwikkelingen: beter inspelen op wensen van burgers en bedrijven en meer ruimtelijke afwegingen op decentraal niveau• Stimuleren van gebiedsontwikkeling, met als doel het vergroten van de ruimtelijke kwaliteiten en versnellen van de ruimtelijke ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none">• Wet ruimtelijke ordening door Eerste en Tweede Kamer aanvaard• Grondexploitatiewet door Tweede Kamer aanvaard• Gemeenschappelijk Ontwikkelbedrijf opgericht en eerste gebiedsontwikkelingsprojecten voorbereid• Nota Ruimte in werking getreden• Voortgang Nieuwe Sleutelprojecten• Voortgang Budget Investeren Ruimtelijke Kwaliteit• PKB Waddenzee aanvaard en Waddenfonds van start

Ruimte geven aan ontwikkelingen

De nieuwe Wet ruimtelijke ordening biedt een stelsel om beleid voor een duurzame leefomgeving mogelijk te maken en te normeren. De wet draagt bij aan vereenvoudiging en versnelling van procedures en beroepsprocedures. Naar verwachting treedt de wet op 1 januari 2008 in werking. De Grondexploitatiewet beoogt kostenverhaal en enkele locatie-eisen bij particuliere projectontwikkeling te regelen. De wet moet nog in de Eerste Kamer worden behandeld.

Stimuleren van gebiedsontwikkeling

Om het rijk slagvaardiger en professioneler op te laten treden in gebiedsontwikkelingsprojecten is het Gemeenschappelijk Ontwikkelbedrijf (GOB) opgericht. Intussen werkt het GOB onder meer aan de groeiopgave van Almere (de bouw van 60 000 woningen tot 2030).

In 2006 is de «Nota Ruimte» door de Eerste Kamer aangenomen. De «Nota Ruimte» bevat de visie op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland en de belangrijkste bijbehorende doelstellingen. Voor de uitvoering is 900 miljoen euro beschikbaar. In de rijksbegroting 2007 is hieraan 100 miljoen euro toegevoegd.

De grootschalige ontwikkeling van HSL-stations en hun omgeving (de Nieuwe Sleutelprojecten Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Arnhem en Breda) ligt grotendeels op schema. Om projecten die binnen het nationale ruimtelijke beleid vallen te stimuleren, of met het gewenste kwaliteitsniveau te realiseren, is daarnaast vanuit het Budget Investeren Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK) aan elf projecten bijgedragen voor in totaal ruim 44 miljoen euro.

De Tweede Kamer heeft ingestemd met de «Planologische Kern Beslissing derde Nota Waddenzee» waarin de rijksvisie en het rijksbeleid ten aanzien van de Waddenzee is verwoord. Ook is het «Waddenfonds» aangekondigd. Hierin stelt het rijk over een periode van 20 jaar 800 miljoen euro aan subsidie ter beschikking voor projecten die bijdragen aan kwaliteitsverbetering in de Waddenzee en het Waddengebied.

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Aanpak van de nieuwbouw • Modernisering van het huurbeleid • Herstructurering van oude stadswijken 	<ul style="list-style-type: none"> • De woningproductie in 2006 bedroeg 79 700; een stijging van 7 procent ten opzichte van 2005 • De Wet modernisering huurbeleid aangehouden door de Eerste Kamer • De Wet betaalbaarheidshoofden huurwoningen is aangehouden door de Eerste Kamer • De prestaties van de gemeenten op het gebied van de herstructurering worden na afloop van de convenantsperiode, in 2010, in beeld gebracht • VROM heeft het project «Nieuwe coalities voor de wijk» geïnitieerd. Er is een succesvolle start gemaakt met 13 projecten in 11 steden

Aanpak woningbouw en modernisering huurbeleid

Er is een start gemaakt met het verhogen van de woningproductie, mede door belemmeringen weg te nemen en woningbouwafspraken te maken met gemeenten en woningcorporaties. De productie lag in 2006 7 procent hoger dan in 2005. Om starters op de woningmarkt meer kansen te geven heeft het Rijk een bijdrage geleverd aan de startersleningen, waarmee gemeenten starters vanaf 2007 op de woningmarkt financieel ondersteunen.

Herstructurering oude stadswijken

Met het oog op verbetering van de leefbaarheid in de wijken is hard gewerkt aan stedelijke vernieuwing. De focus op 56 herstructureringswijken in de grote steden slaat aan. In de herstructureringswijken stijgt de bouwproductie, neemt het aandeel koopwoningen toe en is de waardeontwikkeling van bestaande woningen sterker dan elders. Uit de «Toekomstverkenning stedelijke vernieuwing» blijkt echter dat de stedelijke vernieuwingsopgave urgent blijft. Samen met de betrokken gemeenten is het Rijk in 2006 in 13 wijken gestart met pilots voor nieuwe «vitale coalities» tussen partijen die écht trekkracht hebben in de wijk en die zich bewegen op terreinen als onderwijs, werk, wonen en veiligheid.

Natuur en milieu

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Eco-efficiënte economie door klimaatbeleid, nuchter omgaan met risico's en ont koppeling tussen economische groei en milieudruk • Voltooien van de EHS in 2018 	<ul style="list-style-type: none"> • De Toekomstagenda Milieu is op 25 april 2006 aan de Tweede Kamer aangeboden • De aankoop van hectares voor EHS loopt volgens plan terwijl de in 2003 in gang gezette omslag van verwerving naar beheer enigszins vertraging heeft opgelopen

Eco-efficiëntie, nuchter omgaan met risico's, ont koppeling tussen groei en milieudruk

Op veel gebieden is er sprake van een ont koppeling tussen milieudruk en economische groei. Sinds 1990 zijn vrijwel alle emissies teruggedrongen, terwijl de productie toeneemt. Voor het verbeteren van de luchtkwaliteit

zijn extra middelen beschikbaar gesteld waarmee onder andere lokale maatregelen worden gefinancierd. Daarnaast zullen de discussies in Brussel over de aanpassing van de richtlijn luchtkwaliteit het waarschijnlijk mogelijk maken om uitstel te verkrijgen voor het halen van de normen. Samen met eerder genomen maatregelen zullen vertragingen van de bouw van wegen, woningen en bedrijven naar verwachting tot het verleden behoren.

Voltooien EHS in 2018

De realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is in 2006 weliswaar achtergebleven bij de planning, maar ligt in hoofdlijn op schema. De beoogde aankoop van hectares natuur is in 2006 gehaald, maar het aantal ingerichte hectares natuur (777 hectare) ten behoeve van de natuurbeschermingsorganisaties is achtergebleven ten opzichte van de planning (5926 hectare). Ook de omslag van verwerving van natuur naar particulier natuurbeheer verloopt minder voorspoedig dan verwacht. In 2006 is in de aanloop naar het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) intensief samengewerkt met de provincies om de kaders te scheppen waarin de provincies de realisatie van de EHS kunnen overnemen.

1.7 Mobiliteit en infrastructuur

De hoofdlijnen van het beleid voor mobiliteit en infrastructuur zijn gericht op verbetering van de bereikbaarheid via een acceptabele en betrouwbare reistijd. Dit met het oog op de economische groei en de internationale concurrentiepositie van ons land. Randvoorwaarden daarbij zijn de veiligheid en de kwaliteit van de leefomgeving.

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> ● Verbeteren veiligheid, capaciteit en betrouwbaarheid infrastructuur: – Op de weginfrastructuur het achterstallig onderhoud verminderen met circa 1 300 kilometer voor 2008 ten opzichte van 2003 – Verbeteren punctualiteit van 81 procent in 2002 naar 87–89 procent in 2007 voor dagelijks 1 miljoen spoorreizigers – Afname van hinder voor de klant op het spoor met 35 à 40 procent in 2007 ten opzichte van 2000 – Wegnemen van vertragingen op waterwegen door onder andere renovatie van sluizen en baggeren van vaarwegen 	<p>Tot en met 2006 is het achterstallig wegonderhoud met 826 kilometer teruggebracht</p> <p>In 2006 kwam 84,8 procent van de treinen op tijd aan</p> <p>Er was 46 procent minder storing op het spoor in 2006</p> <p>De uitvoering van het beheer en onderhoud rijkswaterwegen ligt op schema (tot en met 2010)</p>

Verbeteren veiligheid, capaciteit en betrouwbaarheid infrastructuur

Voor de korte termijn richt de aandacht zich vooral op het inhalen van het achterstallig onderhoud. Tot en met 2006 is het achterstallig onderhoud op de weg met 826 kilometer verminderd. De uitvoering van het beheer en onderhoud ligt op schema. Ondanks de grote hoeveelheid wegwerkzaamheden, was de filezwaarte (lengte maal duur van de files) door wegonderhoud in 2006 slechts vier procent van het totaal. Het gemiddelde in voorgaande jaren was vijf procent. De hinder tijdens de werkzaamheden werd beperkt door een goede centrale planning van de werkzaamheden en het aanbieden van gratis/goedkoop openbaar vervoer in de onderhoudsperiodes.

De punctualiteitsdoelstelling die met de NS is afgesproken is niet gehaald. Ten opzichte van 2005 is de punctualiteit weliswaar met 0,1 procentpunt toegenomen, maar blijft nog achter bij het doel.

De uitvoering van het «Herstelplan Spoor» ligt op schema. ProRail blijkt goed op weg de achterstanden in onderhoud en vervanging in te lopen. Dit lijkt een gunstige invloed te hebben op de realisatie van de beoogde doelstellingen voor betrouwbaarheid en beschikbaarheid, punctualiteit en veiligheid. De realisatie van de maatstaf «Klanthinder» (het aantal verstoringen maal de gemiddelde hersteltijd) is ten opzichte van 2000 met 46 procent afgenomen. De doelstelling is daarmee ruimschoots bereikt.

Om de groei van het vervoer over het water mogelijk te maken is het wegnemen van vertragingen nodig door de renovatie van sluizen en het baggeren van vaarwegen. De uitvoering van het daartoe opgestelde «Plan van aanpak beheer en onderhoud rijkswaterwegen» ligt op schema.

Het aantal verkeersslachtoffers vertoont al decennia lang een dalende trend. Nederland staat aan de top van de meest verkeersveilige landen in de wereld. Na de daling naar 817 verkeersdoden in 2005 zijn de verkeersveiligheidsdoelstellingen voor latere jaren opnieuw aangescherpt.

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Verbetering bereikbaarheid: <ul style="list-style-type: none"> – Uitvoeren van het programma «Zichtbaar, Slim en Meetbaar» met onder andere spits- en plusstroken – Verbetering doorstroming op wegen in grootstedelijke gebieden en op knooppunten; vermindering filezwaarte met minimaal 30 procent op plaatsen waar projecten zijn uitgevoerd 	<p>In 2006 is 80,5 kilometer spits- en plusstroken aangelegd</p> <p>Door luchtkwaliteitproblematiek kan nog geen uitspraak worden gedaan over de verbetering van de doorstroming in grootstedelijke gebieden en knooppunten als gevolg van ZSM- projecten, omdat effecten pas een jaar later zichtbaar zijn</p>

Verbetering bereikbaarheid

De uitspraken van de Raad van State samenhangend met luchtkwaliteit hebben de besluitvorming van een aantal projecten uit de spoedwet wegverbreding en het aanlegprogramma vertraagd. Tot en met 2006 zijn 51 kilometer plus- en 70 kilometer spitsstroken aangelegd. De doelstelling van 201 kilometer spits- of plusstrook gereed eind 2006 is hierdoor niet gerealiseerd.

Om het probleem met de luchtkwaliteit aan te pakken is met decentrale overheden gewerkt aan het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Met de uitvoering van het NSL is het mogelijk de normen voor luchtkwaliteit te halen. In 2006 zijn al verschillende regelingen in werking getreden, zoals de subsidieregelingen schone OV – bussen en roetfilters op personen- en vrachtauto's. Ook zijn schone vrachtauto's en roetfilters op bestelauto's en taxi's fiscaal gestimuleerd. Dankzij de voortgang in de voorbije periode is het luchtkwaliteitsprobleem en de impact daarvan op het infrastructuurprogramma teruggebracht tot beter beheersbare proporties.

Voor «Anders Betalen voor Mobiliteit» is, samen met de decentrale overheden, onderzoek gedaan naar de toepassingsmogelijkheden van een versnellingsprijs en tol op hardnekkige verkeersknelpunten. Daarnaast zijn opties in beeld gebracht van vormgeving en invoering van de kilometerprijs.

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> ● Bescherming tegen overstromingen en wateroverlast: <ul style="list-style-type: none"> – Verhogen waterafvoerende capaciteit van de Rijn – Uitvoeren van maatregelen langs de Maas – Uitvoeren eerste maatregelenprogramma's Nationaal Bestuursakkoord 	<p>De PKB-fase project «Ruimte voor de rivier» is afgerond</p> <p>De uitvoering van de Maaswerken is van start gegaan</p> <p>Eerste projecten zijn afgerond, bijvoorbeeld de retentiepolder bij het waterschap Fryslan en de bouw van een gemaal bij waterschap de Dommel</p>

Bescherming tegen overstromingen en wateroverlast

Na goedkeuring van de Planologische Kernbeslissing gaat het project «Ruimte voor de rivier» de planstudiefase in. Hierin worden 39 maatregelen uitgewerkt tot projectbesluiten door gemeente, provincie, waterschap of Rijkswaterstaat.

Naar aanleiding van de tweede toetsing van de primaire waterkeringen is vastgesteld dat, naast de lopende projecten als «Ruimte voor de Rivier» en «Zwakke Schakels Kust», er 89 maatregelen nodig zijn om de waterkeringen weer volledig aan de norm te laten voldoen, waaronder versterking van de Afsluitdijk. Eind 2006 is een «Hoogwaterbeschermingsprogramma 2007–2011» naar de Kamer gestuurd. In dit programma is ook de aanpak van zwakke schakels langs de kust opgenomen. Naar verwachting is het programma vóór 2015 is afgerond.

1.8 Openbaar bestuur

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> ● Democratische vernieuwing ● Verbetering kwaliteit openbare sector ● Vergroten efficiency collectieve sector 	<p>De aangepaste vernieuwingsagenda is uitgevoerd</p> <p>60 procent van de publieke dienstverlening is beschikbaar langs elektronische weg</p>

Democratische vernieuwing

Na de kabinetswisseling medio 2006 is de democratische vernieuwingsagenda op punten aangepast. Het Burgerforum Kiesstelsel en de Nationale Conventie hebben hun adviezen aan het vorige kabinet aangeboden, de stimuleringsregeling burgemeestersreferenda is opgesteld en het onderzoek naar de versterking van de rol van de Minister-president is uitgevoerd.

Verbetering kwaliteit openbare sector

Op diverse terreinen is gewerkt aan de kwaliteitsverbetering van de overheid. De elektronische overheid zorgt voor meer efficiëntie en minder lasten voor burgers en bedrijven. De administratieve lasten voor burgers zijn in 2006 verder gedaald tot 7 procent in tijd en 16 procent in kosten. Met DigiD kunnen burgers met één inlogcode terecht bij verschillende overheidsdiensten. Van de overheidsdiensten is 60 procent digitaal beschikbaar. In 60 procent van de gemeenten kunnen inwoners via de website gebreken melden zoals kapotte straatverlichting, losliggende stoeptegels en achterstallig wegenonderhoud. In 55 procent van de gemeenten kan het uittreksel uit de Gemeentelijke Basis Administratie

elektronisch worden aangevraagd. Ook het aantal gemeentelijke websites waarop inwoners en bedrijven elektronisch vergunningen kunnen aanvragen neemt toe.

Vergroten efficiency collectieve sector Een efficiënter werkende overheid kan functioneren met minder ambtenaren. In voorgaande jaren was een daling van de omvang van de totale rijksoverheid te zien. Deze daling heeft zich in 2006 echter niet voortgezet. De lichte stijging van het aantal ambtenaren in 2006 met 3 procent hangt met name samen met intensiveringen in de veiligheidsketen en bij de Belastingdienst.

1.9 Koninkrijksrelaties

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Komen tot gemoderniseerde verhoudingen tussen de landen van het Koninkrijk • Uitvoeren van de samenwerkingsprogramma's rechtshandhaving, die gericht zijn op goed functionerende rechtshandavingketens 	<ul style="list-style-type: none"> • Eind 2006 is bestuurlijk overeenstemming bereikt. Curaçao heeft het slotakkoord vooralsnog verworpen • Plan Veiligheid Nederlandse Antillen (PVNA) is in uitvoering • Samenwerkingsprogramma's Nederlandse Antillen en Aruba verlengd • Protocol versterking vreemdelingenketen Aruba ondertekent, met grote verbeteringen in de samenwerking als gevolg

Komen tot gemoderniseerde verhoudingen tussen landen Koninkrijk

De uitkomsten van de «Ronde Tafel Conferentie» van december 2005 zijn in 2006 nader uitgewerkt. In oktober 2006 zijn met Bonaire, Saba en Sint Eustatius afspraken gemaakt over hun toekomstige status als openbaar lichaam binnen het Nederlandse staatsbestel. De precieze invulling moet de komende jaren worden uitgewerkt.

Op 2 november 2006 is bestuurlijke overeenstemming met Curaçao, Sint Maarten en met het Land Nederlandse Antillen bereikt over de criteria waaraan de toekomstige nieuwe Landen Sint Maarten en Curaçao moeten voldoen. Met name zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de rechtspleging en de rechtshandhaving georganiseerd zullen worden. Ook zijn afspraken gemaakt over de criteria waaraan de openbare financiën van de nieuwe Landen moeten voldoen. Nederland heeft zich onder voorwaarden bereid verklaard om een groot deel van de schulden van de eilanden en het Land te saneren om zo een gezonde financiële uitgangspositie voor de nieuwe staatkundige verhoudingen te garanderen. De eilandsraad van Curaçao heeft het bestuurlijke akkoord van november afgewezen. Curaçao heeft zich daarmee buiten het proces van de staatkundige hervormingen geplaatst en de schulden van Curaçao zullen niet gesaneerd worden.

Uitvoeren samenwerkingsprogramma's rechtshandhaving, gericht op goed functionerende rechtshandavingketens

In het kader van het «Plan Veiligheid Nederlandse Antillen» is de geweldscriminaliteit in 2006 teruggebracht. Het aantal gewelddadige berovingen daalde van 930 in 2005 naar 478 in 2006. Het oplossingspercentage steeg van 14,6 procent in 2005 naar 27,2 procent in 2006. Ook zijn stappen gezet in de richting van een duurzame verbetering van alle organisaties in de rechtshandhandhavingketen.

1.10 Europese samenwerking

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Nadrukkelijker en consequenter toepassen van het begrip «subsidiariteit» op alle EU-voorstellen • Meer economische groei en werkgelegenheid in de EU, onder meer door vereenvoudiging en vermindering van Europese regels en de totstandkoming van een interne markt voor diensten • Een strak begrotingskader (Financiële Perspectieven) en een substantiële verbetering van de netto-positie (in absolute en relatieve zin) voor Nederland 	<ul style="list-style-type: none"> • Nederland heeft de mogelijkheden bevorderd voor de betrokkenheid van het parlement bij de subsidiariteitstoets • Nederland heeft een bijdrage geleverd aan de vermindering van administratieve lasten (zie 1.1) en aan de totstandkoming van een akkoord over de dienstenrichtlijn • Er is een strakker begrotingskader tot stand gekomen en een meer rechtvaardige netto-positie

Nadrukkelijker en consequenter toepassen begrip subsidiariteit

Meer economische groei, werkgelegenheid en modernisering financiële perspectieven

Mede op initiatief van Nederland hebben nationale parlementen grotere invloed op de overwegingen rond het subsidiariteitsbeginsel. Door consequente toepassing van het subsidiariteitsbegrip wordt bij elk beleidsvoorstel expliciet de vraag gesteld op welk niveau beleid moet worden vormgegeven, nationaal dan wel op EU-niveau.

Met de dienstenrichtlijn wordt het gemakkelijker voor Nederlandse dienstverleners om in andere lidstaten te werken. Ook krijgt de consument een grotere keuzevrijheid omdat ook dienstverleners uit andere lidstaten makkelijker in Nederland aan de slag kunnen.

Mede door Nederland is er een strak begrotingskader tot stand gekomen. Hierdoor zijn er voldoende middelen beschikbaar gekomen voor de financiering van Europese beleidsprioriteiten. Het is gelukt om de verhouding tussen wat Nederland afdraagt aan de EU en wat Nederland ervoor terugkrijgt uit Europa, te verbeteren.

1.11 Internationaal

Vrede en veiligheid

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> • Een effectieve inzet op tegengaan verspreiding kernwapens, conflictpreventie, crisisbeheersing en bestrijding van internationaal terrorisme door middel van een geïntegreerd buitenlands veiligheidsbeleid • Omvorming naar een kleinere, maar kwalitatief hoogwaardige en volledig inzetbare krijgsmacht 	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet krijgsmacht in onder meer, Afghanistan, Bosnië en het Grote Meren Gebied (Afrika) • Nederland heeft actief bijgedragen aan de verdere ontwikkeling van concepten om in EU- en NAVO-verband, de diplomatie, civiele hulpverleners, politie en militairen in gezamenlijke missies te laten optreden • Het merendeel van de maatregelen van de operatie nieuw evenwicht is volgens schema uitgevoerd • Het investeringspercentage is gestegen van 16,1 in 2003 naar 21,4 in 2006

Inzet krijgsmacht

In 2006 zijn 10 547 militairen uitgezonden voor operaties. Het merendeel van de militairen – 8 102 – is ingezet in de door de NAVO geleide International Security Assistance Force (ISAF) in Zuid-Afghanistan. Met de deel-

name aan deze NAVO-missie heeft Nederland steun geleverd aan de Afghaanse regering om stabiliteit, welvaart en veiligheid te bevorderen in onder meer de provincie Uruzgan. Daarnaast werd de krijgsmacht ingezet in onder meer Bosnië en Herzegovina, Soedan, Irak en Libanon. In Bosnië hebben het afgelopen jaar continue 280 militairen deelgenomen aan de EU-missie Althea.

Geïntegreerd buitenlands veiligheidsbeleid

Nederland heeft in 2006 bijgedragen aan de bestrijding van internationaal terrorisme in VN- en EU-verband. Zo zijn in EU-verband afspraken gemaakt over betere samenwerking bij grensbewaking. Verder is gewerkt aan de opbouw van de uitzendpool van de Koninklijke Marechaussee voor deelname aan internationale politiemissies (153 functionarissen) en zijn enkele tientallen marechaussees uitgezonden.

Omvorming naar kleinere, maar kwalitatief hoogwaardige en volledig inzetbare krijgsmacht

Defensie ligt voor wat betreft het verminderen van het personeel met 11 700 mensen voor een groot deel op schema. Ook de reorganisaties van de defensieonderdelen en de bestuurlijke vernieuwing zijn vrijwel geheel voltooid. De verkoop van overtollig defensiematerieel, de sluiting van defensielocaties en de afstoting van terreinen is in 2006 volgens planning verlopen. Deze resultaten hebben bijgedragen aan versterkte inzetbaarheid van de krijgsmacht voor crisisbeheersingsoperaties.

Investeringspercentage gestegen van 16,1 procent in 2003 naar 21,4 procent in 2006

Doelstelling was het investeringspercentage (dat is het aandeel van investeringen op de totale defensiebegroting) te verhogen tot boven de 20 procent. Defensie is daar in 2006 in geslaagd.

1.12 Ontwikkelingssamenwerking

Doelstelling	Voortgang
<ul style="list-style-type: none"> Nederland draagt internationaal bij aan het behalen van de Millennium Ontwikkelingsdoelen, in het bijzonder op de prioritaire terreinen onderwijs, milieu, water, reproductieve gezondheid en -rechten en de bestrijding van HIV/aids Nederland streeft naar een verhoging van de kwaliteit en effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking Nederland streeft naar een coherenter OS-beleid waarbij rijke landen bij het maken van beleidsafwegingen expliciet rekening houden met de belangen van arme landen Nederland verleent effectieve humanitaire hulp en bevordert goed bestuur, inclusief ondernemersklimaat 	<ul style="list-style-type: none"> Nederland heeft meer uitgegeven op bijvoorbeeld de beleidsterreinen onderwijs en bestrijding van HIV/AIDS Nederland draagt bij aan een grotere coherentie in EU-verband Nederland verleent hulp aan slachtoffers van natuurrampen en conflicten door snelle en doelmatige financiering van internationale organisaties en NGO's Door middel van diverse programma's draagt Nederland bij aan de verbetering van het ondernemingsklimaat in OS-landen

Millennium Ontwikkelingsdoelstellingen

Om de Millennium Ontwikkelingsdoelen te bereiken werd in 2006 onder andere 100 miljoen euro extra bijgedragen aan het goed lopende «Fast Track Initiative» voor onderwijs, waarin donoren technische en financiële hulp bundelen. Ook de uitgaven aan HIV/Aids bestrijding zijn verhoogd waarmee Nederland de derde grootste donor is op dit terrein. In het kader van het millenniumdoel «Het waarborgen van een duurzame leefomgeving» sloot Nederland in 2006 overeenkomsten met UNICEF, het «African

Development Fund» en de Wereldbank, waardoor 3,6 miljoen mensen toegang krijgen tot schoon drinkwater en 2,7 miljoen toegang tot sanitaire voorzieningen.

**Coherenter
Ontwikkelingssamenwerkingsbeleid**

Nederland draagt bij aan meer coherentie in de Europese beleidsinspanningen, in het bijzonder op de gebieden migratie en werkgelegenheid, energie, landbouw, milieu en handel. Nederland heeft een hoofdrol gespeeld bij de totstandkoming van het raamwerk «Policy Coherence for Development», waaraan alle EU-lidstaten zich hebben gecommitteerd. Afgesproken is dat nieuw EU-beleid op een systematische wijze zal worden gescreend op de effecten voor ontwikkelingslanden.

Effectieve humanitaire hulp

In 2006 heeft Nederland zich een vooraanstaande en slagvaardige humanitaire donor getoond. Dit werd onder meer zichtbaar bij de overstromingen in Suriname en na de oorlog in Zuid Libanon. De effectiviteit van de Nederlandse hulp werd in een evaluatie-onderzoek van de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (de IOB) en in de OESO peer review bevestigd. In de 36 partnerlanden werd goed bestuur op verschillende manieren ondersteund. Hierbij ging veel aandacht uit naar democratisering, decentralisatie, bestrijding van corruptie, steun aan NGO's en de verbetering van het ondernemingsklimaat.

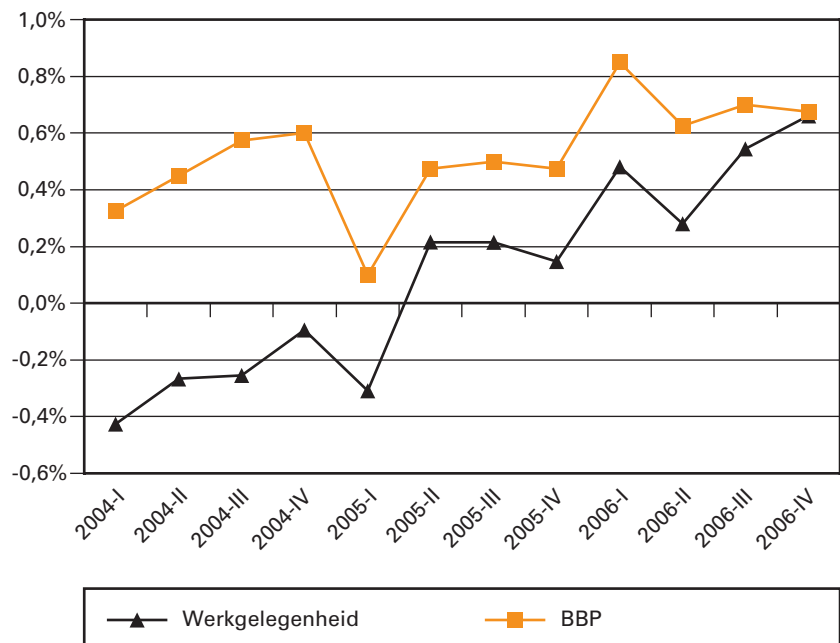
2. De Nederlandse economie en het budgettaire beeld

2.1 De Nederlandse economie in 2006

Algemeen

De economische ontwikkeling in 2006 bracht de definitieve bevestiging van het aarzelende economische herstel in 2004 en 2005 na de recessie van 2002 en 2003. Op veel terreinen was sprake van een duidelijke kentering. Voor het eerst sinds jaren lag de groei van het bruto binnenlands product (BBP) boven de structurele groei, steeg de koopkracht, was het consumentenvertrouwen positief, groeide de werkgelegenheid en daalde de werkloosheid. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) groeide het BBP het afgelopen jaar met 2,9 procent, bijna het dubbele van de groei in 2005. Deze uitkomst ligt ruim boven de verwachting van 2,5 procent ten tijde van Miljoenennota 2006. De groei werd niet uitsluitend of overwegend gedragen door de export, zoals in 2004 en 2005 het geval was. Ook de aantrekkende binnenlandse bestedingen vormden een stevige pijler onder de toename van de welvaart. De gunstige economische ontwikkeling blijft niet zonder positieve gevolgen voor de arbeidsmarkt. De sterk gestegen werkgelegenheid en navenant afgenomen werkloosheid leidden zelfs op delen van de arbeidsmarkt tot de eerste signalen van krapte.

Figuur 2.1.1 Kwartaalgroei BBP (t.o.v. zelfde kwartaal voorgaand jaar) en werkgelegenheid (seizoensgecorrigeerd)

Wereldeconomie

Wereldeconomie

Het sterke economische herstel in Nederland in 2006 vond plaats binnen een florerende wereldeconomie. Ondanks hoge olie- en grondstoffenprijzen groeide de wereldeconomie in 2006 met 5,3 procent, de hoogste groei sinds de jaren zeventig. Deze sterke groei van het wereld-BBP werd met name gedragen door opkomende economieën zoals China, India en de nieuwe lidstaten van de Europese Unie. De toename van de groei ten opzichte van 2005 komt echter voor een belangrijk deel op het conto van het krachtige economische herstel in het eurogebied. Waar de groei in de Verenigde Staten, Japan en de opkomende economieën van 2005 op 2006 ruwweg gelijk bleef, steeg de groei in het eurogebied van 1,4 procent naar 2,7 procent. De Europese economie presteerde hiermee beter dan verwacht ten tijde van de Miljoenennota 2006, ondanks de onverminderd sterke euro.

Concurrentiepositie

Concurrentiepositie

In 2006 wist Nederland voor het eerst sinds 2000 de prijsconcurrentiepositie ten opzichte van het buitenland licht te verbeteren. De belangrijkste oorzaak hiervoor was de gematigde contractloonontwikkeling in Nederland, die ervoor zorgde dat de loonkosten per eenheid product minder snel toenamen dan in het relevante buitenland. Mede als gevolg hiervan groeide de Nederlandse export in 2006 met 8 procent, tegenover 6,8 procent in 2005. De toename van de exportgroei werd met name veroorzaakt door de toegenomen groei van de binnenlands geproduceerde export. De wederuitvoer groeide in 2006, net als in 2005, met ruim 12 procent.

De totale export in Nederland groeide even snel als het relevante wereldhandelsvolume. Dit is met name te danken aan de sterk gestegen weder-

uitvoer. De binnenlands geproduceerde uitvoer groeide juist beduidend minder snel dan het wereldhandelsvolume¹. Dit is ook niet verbazend, gegeven de snelle exportgroei in opkomende economieën als China en India.

Economische groei

Economische groei

De toegenomen export droeg in 2006 voor 1,4 procent bij aan de economische groei, een duidelijke stijging in vergelijking met 2005. Anders dan in 2005 leverden ook de binnenlandse bestedingen een forse bijdrage aan de groei. Hiermee volgt de economie het gebruikelijke conjuncturele patroon. In het begin van een economische opleving wordt het herstel getrokken door de export, terwijl in de tweede fase ook de binnenlandse bestedingen een bijdrage leveren aan de groei. In 2006 zat de consumptie duidelijk in de lift. Na een aantal mindere jaren hadden huishoudens weer meer geld te besteden door herstel van werkgelegenheid en koopkracht. Bovendien is het gezinsvermogen door stijgende huizenprijzen en beurskoersen flink toegenomen.

De grotere rijkdom en het daarmee gepaard gaande toegenomen optimisme wakkerden met name het kopen van duurzame goederen aan. In 2006 is de particuliere consumptie met 2,5 procent gestegen², de hoogste groei sinds 2000. Ook de bedrijfsinvesteringen laten in 2006 een forse groei zien. De investeringen van bedrijven namen toe met 7 procent. Deze groei is mede ingegeven door het stijgende producentenvertrouwen.

Ondanks de aantrekkelijke economie, de toegenomen bestedingsdruk en de gestegen olieprijs bleef de inflatie in 2006 beperkt tot 1 procent, historisch gezien het laagste niveau in de afgelopen 16 jaar en internationaal gezien het laagste van het eurogebied. De inflatie wordt gestuurd door de hogere olieprijs, die in 2006 uitkwamen op 65 dollar per vat (Brent). De olieprijs lagen hoger dan in 2005 (54,4 dollar per vat) en ook hoger dan de verwachting tijdens de Miljoenennota 2006 van 50 dollar per vat. Daar staat tegenover dat overheidsmaatregelen als de afschaffing van het gebruikersdeel van de onroerend-zaakbelasting (OZB) een drukkend effect hadden op de inflatie.

Arbeidsmarkt

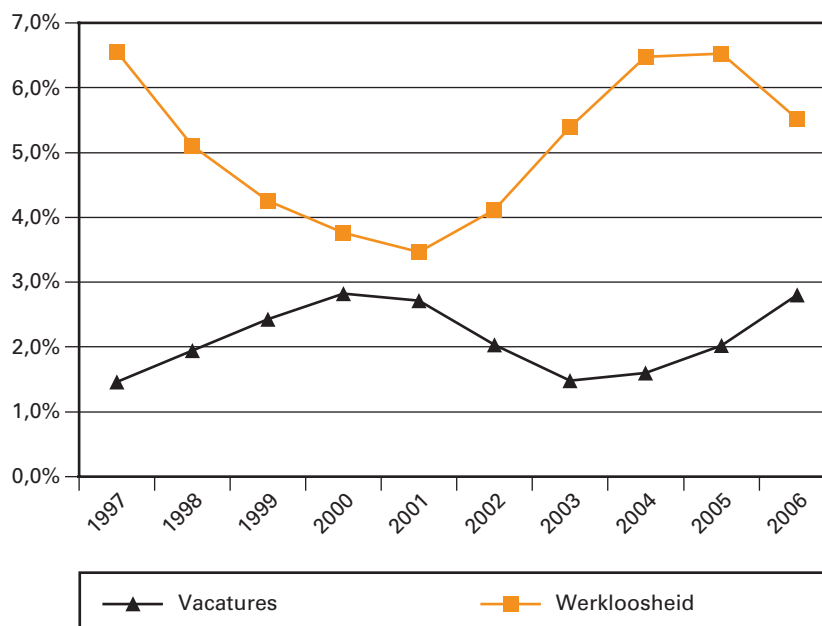
Werkgelegenheid

In 2006 was sprake van een duidelijke omslag op de arbeidsmarkt. Voor het eerste sinds 2002 groeide de werkgelegenheid en daalde de werkloosheid. De werkgelegenheid steeg met 1,5 procent oftewel ruwweg 150 duizend banen. In de Miljoenennota 2006 werd nog uitgegaan van een werkgelegenheidstoename van ongeveer 90 duizend banen. Voor bijna de helft werden de nieuwe banen gevuld vanuit een daling van de werkloosheid met 70 duizend personen. De andere helft van de werkgelegenheidsgroei werd gerealiseerd door een toename van de (bruto) arbeidsparticipatie. Het aantal vacatures steeg vorig jaar tot de recordhoogte van 219 duizend in het derde kwartaal. In sommige sectoren was er eind 2006 op deelmarkten dan ook sprake van krapte op de arbeidsmarkt.

¹ Overigens heeft het CPB onlangs een notitie uitgebracht waarin wordt geconcludeerd dat met het hanteren van de ontwikkeling van de omvang van de relevante wereldhandel voor Nederland als indicator, het verlies aan markt-aandeel van Nederlands fabrikanten wordt overschat. In het bepalen van het volume van de relevante wereldhandel zit namelijk veel dubbel telling, omdat wereldwijd sprake is van een onstuimige groei van de wederuitvoer. Voor dit laatste dient dan ook te worden gecorrigeerd (CPB Document 143).

² Hierbij is gecorrigeerd voor de invoering van de Zorgverzekeringswet (ZVW) in 2006.

Figuur 2.1.2 Krapper wordende arbeidsmarkt: werkloosheid en openstaande vacatures (in % beroepsbevolking)

De aantrekkende arbeidsmarkt leidde, naast de effecten van ingezet beleid, in 2006 tot een gunstige ontwikkeling van het aantal uitkeringen. Het aantal WW-uitkeringen daalde met 58 duizend, het aantal bijstandsuitkeringen met 27 duizend en het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen daalde met 42 duizend.

Vooraf door het toegenomen consumentenvertrouwen en de aange-trokken binnenlandse bestedingen groeide de Nederlandse economie in 2006 harder dan verwacht in de Miljoenennota 2006. Dit gold niet alleen voor Nederland, maar evengoed voor de meeste Europese landen. Posi-tief was dat het aarzelende herstel in 2005 zich definitief vertaald heeft in een opwaartse lijn. Dit was vooral duidelijk voor de arbeidsmarkt, waar de toegenomen werkgelegenheid, de dalende werkloosheid en het stijgende aantal vacatures zelfs hebben geleid tot krapte op deelmarkten.

2.2 Ontwikkeling budgettaire beeld

EMU-saldo

De positieve ontwikkeling van de overheidsfinanciën in 2005 heeft zich in 2006 voortgezet. Werd in de Miljoenennota 2006 nog uitgegaan van een feitelijk EMU-tekort van 1,8 procent BBP, inmiddels kan over 2006 voor het eerst sinds het jaar 2000 weer een overschot worden gemeld: 0,6 procent BBP. De verbetering in het EMU-saldo vloeit voort uit de opleving van de economie, waardoor meer belastingmiddelen zijn ontvangen. Daarnaast was sprake van meevallende gasbaten als gevolg van de hoge olieprijs en een lager tekort van de lokale overheden.

Het structurele EMU-saldo laat een overschot zien van 1,1 procent BBP. Dit is een verbetering ten opzichte van de Miljoenennota 2006 met 2,0 procent BBP. In de Miljoenennota 2006 werd een structureel tekort van 0,9 procent BBP verwacht (volgens de definitie van de Europese Unie).

Na een periode van bezuinigen om het EMU-tekort terug te dringen, kon in 2006 weer worden teruggekeerd naar de uitgavenkaders uit het Hoofdlijnenakkoord. De ruimte onder het uitgavenkader is aangewend voor onder meer koopkrachtverbetering via de uitgavenkant van de begroting (extra middelen voor kinderopvang en het afschaffen van lesgeld). Om te voorkomen dat conjuncturele (en dus tijdelijke) meevallers werden aangewend voor structurele uitgavenverhogingen, is 0,3 miljard euro ruimte onder het uitgavenkader onbesteed gebleven (zie tabel 2.2.1).

Tabel 2.2.1 Kadertoetsing (x € miljard, min betekent onderschrijding)			
	MN 2006	FJR 2006	Vershil
RBG-eng	- 0,2	- 0,3	0,0
SZA	- 0,3	- 0,9	- 0,5
Zorg	0,3	0,9	0,5
Uitgavenreserve	0,2	0,0	- 0,2
Totaal	0,0	- 0,3	- 0,2

* Door afrondingsverschillen kan de som van de delen afwijken van het totaal.

In tabel 2.2.2 zijn de verschillen tussen raming en realisatie weergegeven van de belangrijkste macro-economische variabelen die aan de begroting ten grondslag liggen. De ontwikkeling van deze kernvariabelen is mede bepalend voor de realisatie van het EMU-saldo.

Tabel 2.2.2 Macro-economische kernvariabelen			
	MN 2006	FJR 2006	Vershil
Volume BBP (in %)	2,5	2,9	0,4
Prijs BBP (in %)	1,0	1,5	0,5
BBP (x € miljard)	504	528	24
Prijs Nationale Bestedingen	1½	1½	0
Contractloon markt (in %)	1,4	2,0	0,6
Consumentenprijsindex (in %)	1,0	1,1	0,1
Werkloosheid (in duizenden personen)	475	413	- 62
Lange rente (in %)	4,0	3,8	- 0,2
Eurokoers (dollar per euro)	1,20	1,26	0,06
Olieprijs (in \$)	50,0	65,2	15,2

Tabel 2.2.3 geeft een samenvattend overzicht van de ontwikkeling van de verschillende onderdelen waaruit het EMU-saldo is opgebouwd.

Tabel 2.2.3 Budgettaire kerngegevens (x € miljard, min betekent uitgaven)

	MN 2006	FJR 2006	Vershil
1. Netto-uitgaven onder het kader RBG-eng	- 97,3	- 97,4	- 0,1
2. Netto-begrotingsgefinancierde SZA-uitgaven	- 15,0	- 14,6	0,4
3. Netto uitgaven niet relevant voor enig kader*	- 12,0	- 9,8	2,2
4. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven	- 124,3	- 121,8	2,5
5. Belastingen	115,1	126,8	11,8
6. Uitgavenreserve	0,2	0,0	- 0,2
7. Overig	- 0,1	- 0,1	0,0
8. EMU-saldo Centrale Overheid	- 9,1	5,0	14,1
9. EMU-saldo Lokale Overheid	- 1,6	- 0,2	1,4
10. EMU-saldo Sociale Fondsen	1,5	- 1,8	- 3,2
11. EMU-saldo (- = tekort)	- 9,2	3,0	12,3
EMU-saldo in % BBP	- 1,8%	0,6%	2,4%
EMU-schuld	279,3	257,0	- 22,3
EMU-schuld in % BBP	55,4%	48,7%	- 6,7%
BBP	504	528	24

* Exclusief aflossing en uitgifte vaste schuld

2.2.1 Uitgavenontwikkeling

De ontwikkelingen aan de uitgavenkant worden hieronder per uitgavenkader afzonderlijk behandeld.

Rijksbegroting in enge zin

Rijksbegroting in enge zin

De uitgaven voor de rijksbegroting in enge zin vertonen een onderschrijding van 0,3 miljard euro ten opzichte van het kader. De uitgaven komen 0,1 miljard euro hoger uit dan ten tijde van de Miljoenennota 2006 werd gedacht. Tabel 2.2.4 geeft een overzicht van de mutaties sinds de ontwerp-begroting.

Tabel 2.2.4 Uitgavenontwikkeling RBG-eng (x € miljard, plus betekent uitgaven)

	2006
Uitgavenniveau Miljoenennota 2006	97,3
Macrobijstellingen	- 0,4
ww Louter nominale bijstellingen (kaderaanpassing)	0,1
ww Reële loon- en prijsbijstelling (ruilvoetontwikkeling)	- 0,3
ww Rentelasten	- 0,4
ww Ontwikkelingssamenwerking	0,2
Overige mee- en tegenvallers	- 0,7
ww EU-afrachten	- 0,1
ww gf/pf-accres	0,2
ww Winst DNB en dividend op staatsdeelnemingen	- 0,3
ww Onderuitputting diverse begrotingen (incl. HgIS)	- 0,5
Beleid	1,2
ww Veiligheid	0,2
ww Afschaffen aansluittarieven MEP	0,3
ww Vreemdelingen en integratie	0,2
ww Onderwijs (incl. leerlingenaantallen)	0,4
ww Jeugdzorg	0,1
ww Woonbeleid	0,5
ww Schuldaflossing en -toerekening	- 0,4
ww Uitname BTW-compensatiefonds	- 0,1
ww Restauratie monumenten	0,1
Uitgavenniveau Financieel Jaarverslag van het Rijk 2006	97,4
Uitgavenkader RBG in lopende prijzen	97,7
Onderschrijding	- 0,3

* Door afrondingsverschillen kan de som van de delen afwijken van het totaal.

Macrobijstellingen

Het nominale uitgavenkader is ten opzichte van de ontwerpbegroting met 0,1 miljard euro opwaarts aangepast, omdat het Centraal Planbureau een hogere prijs van de Nationale Bestedingen (pNB) raamde. Daarnaast was sprake van een gunstigere ruilvoetontwikkeling doordat de prijzen van overheidsuitgaven voor goederen en diensten, in tegenstelling tot de prijs van de Nationale Bestedingen, zijn gedaald. Verder zijn de rente-uitgaven meegevallen doordat het feitelijk tekort lager is uitgevallen dan in de ontwerpbegroting werd verwacht. Ten slotte heeft de aantrekkende economie geleid tot hogere uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking (doordat deze uitgaven zijn gekoppeld aan het nationaal inkomen).

Overige mee- en tegenvallers

De afdrachten aan de Europese Unie zijn per saldo meegevallen. Enerzijds vielen de afdrachten mee door lagere Europese uitgaven dan verwacht. Anderzijds heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) voor de jaren 2003–2005 een herberekening gemaakt van het Bruto Nationaal Inkomen (BNI). Het BNI viel hoger uit, waardoor Nederland meer moest afdragen. Daarnaast is de bijdrage aan het Gemeente- en Provinciefonds bijgesteld (doordat deze is gekoppeld aan de netto gecorrigeerde rijks-uitgaven). Overige meevallers betreffen de winstafracht aan de Nederlandse Bank (DNB) en dividenden op staatsdeelnemingen.

Beleid

Het kabinet heeft in 2006 verschillende maatregelen genomen op het gebied van veiligheid. Tevens heeft het kabinet besloten het aansluittarief van de Milieukwaliteit Elektriciteit Productie (MEP) per 2007 te laten vervallen. Vooruitlopend hierop is in 2006 een tegemoetkoming gegeven

per aansluiting. De asieluitgaven zijn tegengevallen als gevolg van een hogere instroom en een lagere uitstroom dan geraamd. Daarnaast is geld beschikbaar gesteld voor inburgering. Op het gebied van onderwijs is extra geld beschikbaar gekomen voor de verschillende onderwijssectoren en zijn maatregelen genomen om vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan. Bovendien heeft het kabinet geïnvesteerd in het wegwerken van de wachtlijsten in de jeugdzorg. De betaalbaarheidsheffing voor verhuurders is in 2006 niet ingevoerd. Verder hebben het Rijk, gemeenten en provincies een akkoord gesloten over een extra uitname uit het gemeentefonds op basis van een nacalculatie van BTW-declaraties. Er is een meevaller ontstaan bij de exportkredietverzekering omdat onder meer Rusland en Algerije vervroegd schulden hebben afgelost. Tot slot heeft het kabinet extra geld beschikbaar gesteld voor monumentenzorg.

SZA

Sociale zekerheid en arbeidsmarkt

De uitgaven onder het kader sociale zekerheid en arbeidsmarkt (SZA) vertonen een onderschrijding van 0,9 miljard euro ten opzichte van het kader. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de mutaties sinds ontwerpbegroting.

Tabel 2.2.5 Uitgavenontwikkeling SZA (x € miljard, min betekent lagere uitgaven)	
	2006
Uitgavenniveau Miljoenennota 2006	57,3
Macrobijstellingen	- 0,5
ww Volume SZA	- 0,5
Overige mee- en tegenvallers	- 0,3
ww Uitvoering WW	- 0,2
ww Uitvoering WAZO (zwangerschapsuitkeringen)	- 0,1
ww Uitvoering WAO en WIA	- 0,1
Beleid	0,3
ww Uitvoeringskosten CWI en UWV	0,2
ww Overig	0,1
Uitgavenniveau Financieel Jaarverslag van het Rijk 2006	56,8
Uitgavenkader SZA in lopende prijzen	57,7
Onderschrijding	- 0,9

* Door afrondingsverschillen kan de som van de delen afwijken van het totaal.

Macrobijstellingen

De lagere werkloze beroepsbevolking zorgde voor een meevaller bij de Werkloosheidswet (WW) en Wet Werk en Bijstand (WWB).

Overige mee- en tegenvallers

Uit uitvoeringsgegevens van het Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen (UWV) is gebleken dat het aantal zwangerschaps-, WW-, WAO- en WIA-uitkeringen lager was dan geraamd.

Beleid

De uitvoeringskosten van het UWV en het Centrum voor Werk in Inkomen (CWI) zijn, mede voor de invoering van de WIA, de herbeoordelingsoperatie en kwaliteits-/ICT-investeringskosten, opgehoogd. De post «overig» bevat onder andere het amendement schuldhelpverlening, het amendement WSW (Wet Sociale Werkvoorziening) en uitstel van het wetsvoorstel kinderalimentatie.

De uitgaven in de Zorgsector vertonen een overschrijding van 0,9 miljard euro ten opzichte van het kader. Tabel 2.2.6 geeft een overzicht van de mutaties sinds de ontwerpbegroting.

Tabel 2.2.6 Uitgaven BKZ (x € miljard, min betekent lagere uitgaven)	
	2006
Uitgavenniveau Miljoenennota 2006	43,8
Macrobijstellingen	0,0
wv Reële loon- en prijsontwikkeling (ruilvoetontwikkeling)	- 0,1
Overige mee- en tegenvallers	0,5
wv Prestatiecontract ziekenhuizen	0,2
wv Dure geneesmiddelen	0,1
wv Huisartsen	0,2
wv Persoonsgebonden budgetten	0,1
wv AWBZ convenantsectoren	0,3
wv Geneesmiddelen en hulpmiddelen	- 0,1
wv Diverse (para)medische sectoren	- 0,2
wv Financieringsmutaties	- 0,1
wv Overig	0,2
Uitgavenniveau Financieel Jaarverslag van het Rijk 2006	44,3
Uitgaven BKZ in lopende prijzen	43,5
Overschrijding	0,9

* Door afrondingsverschillen kan de som van de delen afwijken van het totaal.

Macrobijstellingen

Er was sprake van een gunstige ruilvoetontwikkeling, doordat de verwachte loon- en prijsontwikkeling van de zorguitgaven is meegevallen ten opzichte van het uitgavenkader.

Overige mee- en tegenvallers

Er hebben zich in 2006 tegenvallers voorgedaan bij de ziekenhuizen door een hogere volumeontwikkeling (hogere uitgaven dan afgesproken in het prestatiecontract) en door hogere uitgaven voor nieuwe dure geneesmiddelen. Ten opzichte van de begroting is bij de huisartsen sprake van een overschrijding van 0,2 miljard euro. Hiervan wordt 0,1 miljard euro verklaard door een overschrijding op onder andere de modules Praktijkondersteuning Huisartsen en Modernisering & Innovatie. De overige 0,1 miljard euro van de overschrijding betreft de consult- en de inschrijftarieven. Een sterke groei van het aantal persoonsgebonden budgetten heeft een overschrijding veroorzaakt van 0,1 miljard euro. In de AWBZ-convenantsectoren (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) is sprake van een tegenvaller van 0,3 miljard euro. Deze komt voort uit een bijstelling van de budgetten 2005 omdat de productie in 2005 hoger is uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening werd gehouden. Dit heeft doorgewerkt in de productie en realisatie over 2006. De ingebruikname van nieuwe capaciteit in de AWBZ heeft voorts een groter budgettaire effect dan was geraamd. Bij de genees- en hulpmiddelen en bij diverse (para)medische sectoren hebben zich meevallers voorgedaan (o.a. bij fysiotherapie, tandheelkunde, kraamzorg en ziekenvervoer). Wegwerken van het verschil tussen de budgetten en de daadwerkelijke uitgaven van verzekeraars (voor de Zorgverzekeringswet) en zorgkassen (voor de AWBZ) heeft tot een financieringsmutatie geleid van 0,1 miljard euro.

2.2.2 Inkomsten en lastenbeeld

Lastenverlichting

Lastenbeeld 2006

De totale lastenverlichting is in 2006 neergekomen op 3,3 miljard euro. Dit is 1,2 miljard euro meer dan begroot in de Miljoenennota 2006. Hiervan komt 0,3 miljard euro voort uit gemaakte afspraken bij de algemene politieke beschouwingen en in het belastingplan 2006. Het gaat hierbij onder meer om de verhoging van de kinderkorting en de onbelaste kilometervergoeding. Daarnaast zijn de zorgpremies 1 miljard euro lager uitgevallen dan eerder werd verwacht, mede als gevolg van de toegenomen concurrentie tussen zorgverzekeraars. Normaal gesproken zou een deel van de lastenverlichting als gevolg van de lagere zorgpremies wegvallen tegen een lagere zorgtoeslag. In het voorjaar van 2006 is echter besloten de zorgtoeslag voor 2006 niet meer neerwaarts aan te passen aan de lagere zorgpremies.

Tabel 2.2.7 Lastenontwikkeling 2006 (x € miljard)	
	2006
Lastenontwikkeling Miljoenennota 2006	- 2,1
Algemene Politieke Beschouwingen en behandeling Belastingplan	- 0,3
Mutatie zorgpremies	- 1,0
Lastenontwikkeling Financieel Jaarverslag van het Rijk 2006	- 3,3

Totale ontvangsten

De belasting- en premie-inkomsten zijn met 7,6 miljard flink hoger uitgekomen dan de raming van de ontwerpbegroting. Over het geheel genomen hebben de ontvangsten zich beter ontwikkeld dan de ontwikkeling van de onderliggende economische factoren, die op zich ook al gunstig was. Daarnaast is er sprake geweest van enkele incidentele afwijkingen met een per saldo positief effect op de ontvangsten in 2006.

Tabel 2.2.8 Ontwikkeling van de opbrengst belastingen en premies op EMU-basis (x € miljard)			
	MN 2006	FJR 2006	Vershil
Belastingen en premies volksverzekeringen	151,2	159,9	8,7
vv belastingen	115,5	127,2	11,8
vv premies volksverzekeringen	35,7	32,6	- 3,0
Premies werknemersverzekeringen	40,6	39,4	- 1,2
Totaal	191,7	199,3	7,6

Belastingen en premies

Ontwikkeling belasting en premies

De ontvangsten bij de belastingen en premies vallen 7,6 miljard euro meer opzichte van de Miljoenennota 2006. Deze meevaller kan worden herleid tot een aantal ontwikkelingen die in tabel 2.2.9. worden getoond. Allereerst zijn vanuit de doorwerking 2005 de inkomsten 0,7 miljard hoger uitgevallen. Vervolgens is vanuit beleidsmaatregelen (autonomen) - 1,2 miljard euro minder ontvangen dan bij Miljoenennota 2006 is geraamd.

Voor het grootste deel (– 1,0 miljard) betreft dit opeenvolgende bijstellingen van de verwachte nominale premie van de Zorgverzekeringswet (ZVW) in 2006.

De endogene ontwikkeling van de ontvangsten op kasbasis is 8,4 miljard hoger uitgekomen. Met name de omzetbelasting, loon- en inkomstenheffing en de vennootschapsbelasting lieten een meevaller zien ten opzichte van de Miljoenennota 2006. De meevaller bij de omzetbelasting kan merendeels worden verklaard uit de ontwikkelingen in de onderliggende variabelen. De groei van de particuliere consumptie, duurzame particuliere consumptie en de investeringen in woningen zijn beduidend hoger uitgekomen dan eerder voorzien.

Tabel 2.2.9 Ontwikkeling ontvangsten vanaf MN 2006 gesplitst naar oorzaak (x € miljard) op EMU-basis	
	2006
Miljoenennota 2006	191,7
Totale mutatie	7,6
Doorwerking 2005	0,7
Autonoom	– 1,2
ww. nominale premiezorgverzekeringswet (ZVW)	– 1,0
ww. overig beleid	– 0,3
Endogeen	8,4
ww. omzetbelasting	2,1
ww. overdrachtsbelasting	0,2
ww. loon/inkomensheffing	1,6
ww. vennootschapsbelasting (vpb)	3,2
ww. successierechten	0,3
ww. premies werknemersverzekeringen	0,5
Aansluiting naar EMU-basis	– 0,3
Financieel jaarverslag van het Rijk 2006	199,3

De meevaller bij de loon- en inkomstenheffing is met name het gevolg van een hoger dan verwachte contractloonstijging bedrijven. Ook de endogene ontwikkeling van de vennootschapsbelasting is beduidend hoger uitgekomen dan in Miljoenennota is voorzien. Deels kan dit worden verklaard door versnelde kasontvangsten. In de raming voor 2006 zat ook een veronderstelling dat het effect van het «sparen bij de belastingdienst» (circa 1,2 miljard euro) uit 2005, in 2006 zou omslaan in een tegenvaller wanneer bedrijven dit geld weer zouden ontsparen. Dit laatste lijkt zich echter in mindere mate in 2006 te hebben voorgedaan dan was voorzien. Ten slotte is de aansluiting van kasontvangsten naar de ontvangsten op EMU-basis 0,3 miljard euro lager uitgekomen dan geraamd. Deze aansluiting betreft de inkomsten in januari 2007 die nog relevant zijn voor het EMU-saldo 2006.

Endogene ontwikkeling ten opzichte van 2005

De gerealiseerde ontvangsten 2006 kunnen ook worden vergeleken met de realisaties van 2005 om de ontwikkeling van de ontvangsten te kunnen relateren aan de economische ontwikkeling.

Tabel 2.2.10 Endogene ontwikkeling van belastingen en premies volksverzekeringen in 2006, groei ten opzichte van 2005 (in %)

	2006
Kostprijsverhogende belastingen	7,4%
Omzetbelasting	8,8%
Accijnzen	3,7%
Belastingen van rechtsverkeer	7,3%
Belastingen op winst, inkomen en vermogen en premies vvz	5,7%
Loon- en inkomstenheffing	5,4%
Vennootschapsbelasting	8,5%
Successierechten	8,0%
Belastingen en premies VVZ in totaal	6,4%
Nominale groei BBP	4,6%

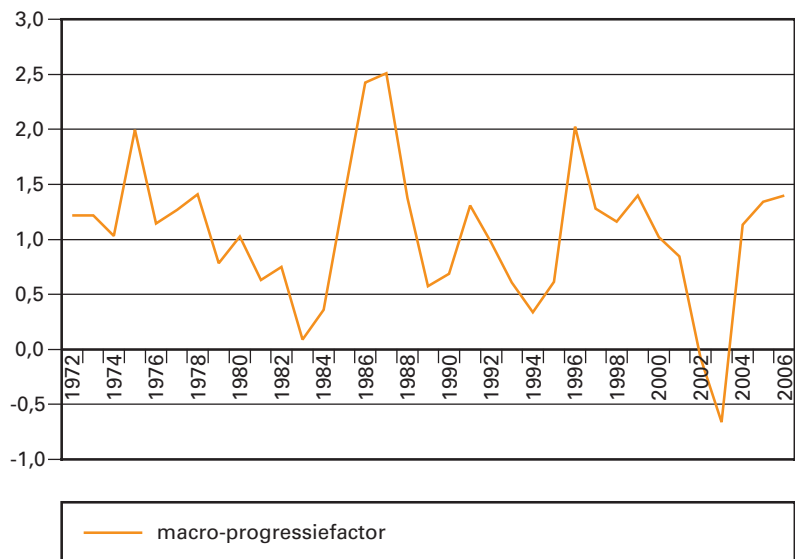
De ontwikkeling van de omzetbelasting is uitzonderlijk. De groei van de particuliere consumptie (+ 4,7 procent), de duurzame particuliere consumptie (+ 6,6 procent) en de investeringen in woningen (+ 8,8 procent) was hoog. De ontwikkeling van de omzetbelasting (+ 8,8 procent) is hoger dan hoger dan de onderliggende verklarende variabelen. Daar staat tegenover dat de accijnzen licht zijn achtergebleven bij de (nominale) economische groei. De gunstige ontwikkeling van de belastingen van rechtsverkeer betreft voornamelijk overdrachtsbelasting en laat zich grotendeels verklaren door de ontwikkeling van de huizenprijzen. De loon- en inkomstenheffing is hoger uitgekomen dan de economische groei en laat zich verklaren door een gunstige ontwikkeling van het arbeidsvolume en de contractloonstijging in 2006. Bij de inkomensheffing was overigens sprake van een vrij sterke toename van de voorlopige teruggaven, dat deels werd gemitigeerd door een hogere aanslagoplegging over 2006. De endogene ontwikkeling van de vennootschapsbelasting is beduidend hoger dan de meest recente inzichten over de winstontwikkeling van bedrijven over 2006. Deze ontwikkeling laat zich maar deels verklaren door extra kasontvangsten vanwege versnelde betaling door bedrijven. Ten slotte was er bij de successierechten sprake van een positieve ontwikkeling.

De progressiefactor is voor 2006 met een endogene groei van 6,4 procent van de belastingen en premies volksverzekeringen en een economische groei van 4,6 procent uitgekomen op 1,4. Dit betekent dat de ontvangsten beduidend sneller zijn gegroeid dan het BBP.

Box 2.2.1 progressiefactor

De progressiefactor geeft aan in welke mate de nominale opbrengst van de belastingen en premies meegroeit met de groei van het nominale BBP. Gemiddeld over een groot aantal jaren heeft de progressiefactor ongeveer een waarde gelijk aan 1. Op korte termijn zijn echter aanzienlijke fluctuaties in de progressiefactor mogelijk. Zo zal in tijden van laagconjunctuur de progressiefactor in de regel een lage waarde kennen en in tijden van hoogconjunctuur juist een hoge waarde. Figuur 2.1.3 laat de ontwikkeling van de macro-progressiefactor van de belastinginkomsten zien over de periode 1972–2006.

Figuur 2.2.1 Ontwikkeling macro-progressiefactor 1972-2006

Doorwerking naar 2007

De realisaties 2006 zijn op kasbasis 1,9 miljard hoger uitgekomen dan in de Miljoenennota 2007 werd verwacht. Voor een deel heeft dit ook gevolgen voor de inkomstenraming 2007. Van deze 1,9 miljard betreft 0,9 miljard extra incidentele kasontvangsten bij de vennootschapsbelasting vanwege versnelde betaling door bedrijven. Dit kaseffect doet zich in 2007 niet meer voor. Verder was in 2006 sprake van een kasschuif van 0,3 miljard naar 2007 vanwege een vertraging bij de aanslagoplegging bij de loonheffing. Dit zorgt voor extra ontvangsten van 0,6 miljard in 2007 bij de loonheffing. Per saldo is de doorwerking naar 2007 1,3 miljard euro positief.

2.2.3 EMU-saldo en EMU-schuld

EMU-saldo

EMU-saldo

Het EMU-saldo 2006 is ten opzichte van de raming in de Miljoenennota 2006 sterk verbeterd. In de Miljoenennota 2006 werd nog rekening gehouden met een EMU-tekort van 1,8 procent BBP. De realisatie over het jaar 2006 is uitgekomen op een overschot van 0,6 procent BBP. Tabel 2.2.11 geeft de verschillen tussen raming en realisatie voor de onderliggende sectoren Rijk, sociale fondsen en lokale overheden. De grootste verbetering van het EMU-saldo doet zich voor bij de sector Rijk, met name als gevolg van extra belastinginkomsten. Het EMU-tekort van de lokale overheden komt voor 2006 uit op 0,2 miljard euro. Dit is het saldo van overschotten bij onder andere provincies en bijzonder onderwijs en tekorten bij gemeenten en waterschappen. In totaal komt de realisatie 0,3 procentpunt BBP beter uit dan de raming. Het saldo van de sociale fondsen is daarentegen met 0,6 procentpunt BBP verslechterd. Deze verslechtering is enerzijds het gevolg van hogere zorguitgaven, anderzijds is sprake van hoger dan geraamde nabetalingen vanuit de premies naar de belastingen. Deze nabetalingen leiden tot een spiegelbeeldig effect bij de belastingen.

Tabel 2.2.11 EMU-saldo per sector (in % BBP)			
	MN 2006	FJR 2006	Vershil
Rijk	- 1,8	0,9	2,7
Sociale Fondsen	0,3	- 0,3	- 0,6
Lokale overheden	- 0,3	0,0	0,3
EMU-saldo	- 1,8	0,6	2,4

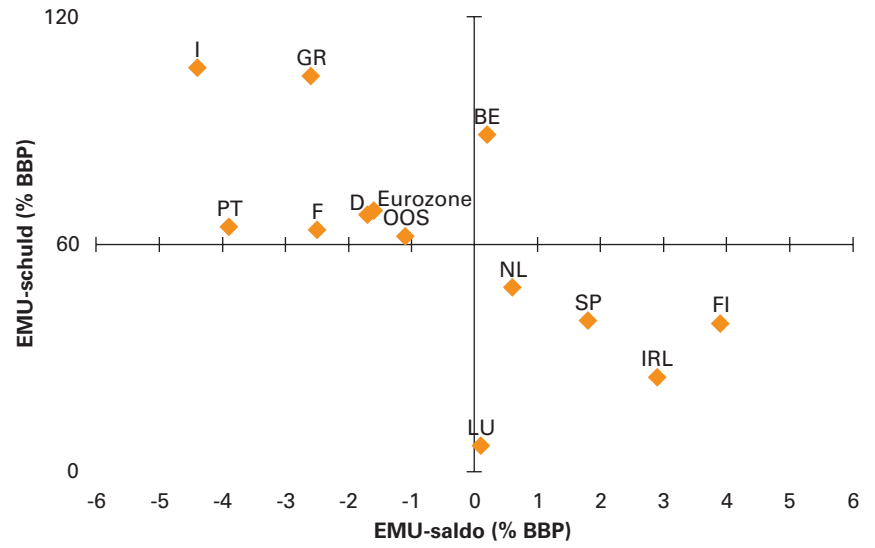
EMU-schuld

Schuldquote

Ook de schuldquote is aanzienlijk lager uitgekomen dan geraamd in de Miljoenennota 2006. Aan het begin van 2006 was nog sprake van een schuld van 55,4 procent BBP, in de realisatie is de omvang van de schuld vastgesteld op 48,7 procent BBP. Onderstaande tabel geeft de aansluiting tussen de raming aan het begin van 2006 en de realisatie per ultimo 2006. Hieruit blijkt dat de verbetering van de schuldquote voornamelijk veroorzaakt wordt door de verbetering van het EMU-saldo en financiële transacties, zoals de verkoop van staatsdeelnemingen (KPN en TNT). Ook blijkt hieruit dat de schuld in 2006 niet alleen als percentage van het BBP, maar ook in miljarden euro's is gedaald. Daarmee is de schuld teruggebracht tot het niveau in 2004.

Tabel 2.2.12 Aansluiting EMU-schuld van begin 2006 naar ultimo 2006 (in % BBP; min betekent schuldverbeterend)			
	MN 2006	FJR 2006	Vershil
EMU-schuld 1 januari 2006	55,0	52,7	- 2,3
Noemereffect	- 1,8	- 2,2	- 0,4
Effect EMU-saldo	1,8	- 0,6	- 2,4
Financiële transacties, kas-transcorrecties e.a.	0,4	- 1,2	- 1,6
EMU-schuld ultimo 2006	55,4	48,7	- 6,7

Figuur 2.2.2: EMU-saldo en EMU-schuld (Eurozone; %BBP)

3. Financieel management en doelmatigheids- onderzoek

3.1 Financieel management

3.1.1 Inleiding

Bedrijfsvoering

Een goede bedrijfsvoering is van essentieel belang om de beleidsdoelstellingen te halen op een efficiënte manier. Binnen de rijksoverheid is de aandacht voor een betere bedrijfsvoering en in het bijzonder voor risicomanagement de laatste jaren verder toegenomen. Een betere bedrijfsvoering betekent niet méér bedrijfsvoering. Het betekent wel meer aandacht voor risico's en daarop gerichte beheersmaatregelen en het aanvaarden van beheersbare risico's. Risicoanalyse is idealiter ook het vertrekpunt van vraaggestuurde (operational) audits, die gericht zijn op het verder verbeteren van de bedrijfsvoering. Alle departementen verantwoordden zich middels een bedrijfsvoeringsparagraaf in het jaarverslag op basis van het departementale managementcontrolsysteem over de relevante tekortkomingen in de bedrijfsvoering. De financiële overzichten in het jaarverslag, waaronder de rechtmatigheidspassage in de bedrijfsvoeringsparagraaf, zijn onderwerp van de getrouwbeeldverklaring van de departementale auditdienst.

3.1.2 De rechtmatigheid van de uitgaven in 2006

Rechtmatigheid in de bedrijfsvoeringsparagraaf

Alle ministers leggen in de bedrijfsvoeringsparagraaf verantwoording af over de bedrijfsvoering van het desbetreffende departement. Door het opnemen van rechtmatigheid in de bedrijfsvoeringsparagraaf is de verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheid nadrukkelijker bij de minister komen te liggen. De minister moet onrechtmatigheden boven de tolerantiegrens op artikelniveau toelichten en daarbij verbetermaatregelen benoemen. De auditdienst geeft in de accountantsverklaring aan of deze verantwoording van de minister klopt (getrouwbeeldverklaring). Met deze ontwikkeling krijgt de Tweede Kamer meer inzicht in de achtergronden van onrechtmatigheden en de wijze waarop de betrokken minister hiermee is omgegaan.

In 2006 is met de Algemene Rekenkamer in grote lijnen overeenstemming bereikt over een adequate definitie van het begrip «comptabele rechtmatigheid» als aangrijpingspunt voor de controle op de rechtmatigheid. Daarnaast is in de Rijksbegrotingsvoorschriften 2007 voorgeschreven boven welke grens een minister onrechtmatigheden (fouten en onzekerheden) moet melden in de bedrijfsvoeringsparagraaf. De Algemene Rekenkamer hanteert een andere systematiek van rapporteren, waardoor zij mogelijk meer fouten of onzekerheden rapporteert dan die waarover de minister conform de Rijksbegrotingsvoorschriften 2007 zich heeft verantwoord. De Algemene Rekenkamer licht in haar rapporten toe waardoor deze afwijkingen worden veroorzaakt.

Het niveau van rechtmatigheid van de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten van het Rijk is in 2006 gehandhaafd. Het percentage van rechtmatigheid ligt evenals voorgaande jaren boven de 99 procent. Over de eigen middelen van de EU en EU-fondsen in gedeeld beheer (uitgezonderd Interreg) zal verantwoording worden afgelegd via de nationale verklaring.

Bij acht begrotingshoofdstukken wordt in de bedrijfsvoeringsparagraaf melding gemaakt van rechtmatigheidsfouten en/of -onzekerheden.

Bij de naleving van de wet- en regelgeving voor de verstrekking van voorschotten huur- en zorgtoeslag door de Belastingdienst zijn, voor het tweede achtereenvolgende jaar, problemen ontstaan. De verstrekte voorschotten zijn in 2006 deels te hoog geweest. Dit verschil werd met name veroorzaakt door onjuist verwerkte of niet verwerkte mutaties op reeds ingediende aanvragen. Voorrang is gegeven aan tijdige betaling van toeslagen wat ten koste is gegaan van het voldoen aan de eis van nauwkeurigheid. De nadruk heeft in het eerste halfjaar van 2006 gelegen op herstelacties om de initiële toeslaguitbetalingen in goede banen te leiden. Daarom is het toezicht in deze periode niet gerealiseerd zoals voorgenomen was. In het tweede halfjaar van 2006 is, na overleg met de beleidsdepartementen, een bijgesteld plan van aanpak voor de uitvoering van het toezicht op de huur- en zorgtoeslag opgesteld. De fasering in tijd is gewijzigd. De toezichtsfocus is daarbij inhoudelijk identiek gebleven. Voor de uitvoering van de Wet Kinderopvangtoeslag is geen toezicht uitgevoerd op de werkgeversbijdrage bij de definitieve afrekening Wet Kinderopvangtoeslag 2005. Hierdoor bestaat onzekerheid over maximaal het bedrag van de Kinderopvangtoeslag dat betrekking heeft op de werkgeversbijdrage in de in 2006 definitief afgerekende posten. Hetzelfde geldt voor de nog in 2007 over 2005 af te rekenen posten. De Tweede Kamer is regelmatig geïnformeerd over de voortgang en de gemaakte keuzes.

Bij de eenmalige versnelde afrekening van oude voorschotten, was het voor zowel LNV als Koninkrijksrelaties niet altijd mogelijk de benodigde bewijsstukken volledig te achterhalen, waardoor bij LNV sprake is van onzekerheden en bij Koninkrijksrelaties van onrechtmatigheden. Ook bij Buitenlandse Zaken hebben zich onvolkomenheden voorgedaan in de afwikkeling van oude voorschotten. Door Buitenlandse Zaken is een aantal structurele verbeteringsmaatregelen getroffen waarvan de positieve resultaten reeds in 2006 zichtbaar zijn. Bij SZW was op één artikel sprake van onrechtmatigheid als gevolg van een combinatie van onvolkomenheden bij Europese aanbesteding en onvolkomenheden bij apparaatsuitgaven. Op beide onderwerpen wordt scherper gestuurd. Tot slot hebben zich bij hoofdstuk IIA Staten-Generaal op twee artikelen onrechtmatigheden voorgedaan als gevolg van het niet volledig naleven van de Europese aanbestedingsregels.

3.1.3 Het gevoerde financieel en materieelbeheer 2006

Financieel en materieelbeheer

De bedrijfsvoeringsprocessen bij de departementen zijn, evenals vorig jaar, over het algemeen beheerst en gestructureerd verlopen. Op enkele grotere uitzonderingen na, vertoont het financieel en materieelbeheer verbeteringen ten opzichte van vorig jaar. Daar waar zich problemen hebben voorgedaan, zijn deze voor een belangrijk deel terug te voeren op problemen in de automatisering. Bij de Belastingdienst is ten aanzien van de toeslagen, de (centralisatie van) lokale administraties en automatisering geen sprake geweest van beheerste processen. SZW heeft in 2006 een nieuw geautomatiseerd systeem voor de financiële administratie in

gebruik genomen met grote gevolgen voor de beheersorganisatie. Hierdoor vertoonde het financieel beheer wat betreft ordelijkheid het gehele jaar tekortkomingen. In de tweede helft van 2006 werden hierin steeds verder verbeteringen aangebracht, waardoor deze terugval naar verwachting een eenmalig karakter zal hebben.

Het financieel en materieelbeheer bij Defensie, dat over 2004 achteruitgang vertoonde (en over 2005 licht verbeterd was), is over 2006 licht verbeterd. De grootscheepse reorganisatie en de operatie in Afghanistan vergen veel capaciteit waardoor grote verbeteringen in het beheer bij Defensie slechts stapsgewijs mogelijk zijn. Daarnaast beletten de bestaande legacy-systemen (verouderde systemen) een snelle verbetering. Vervanging van deze systemen is gezien de geplande invoering van een nieuw financieel systeem echter niet doelmatig.

Overige knelpunten betreffen meestal langlopende, weerbarstige problemen. Door de departementen zijn in 2006 verdere maatregelen ter verbetering getroffen. Deze maatregelen zullen naar verwachting in 2007 verdere zichtbare resultaten opleveren. Voorbeelden zijn het voorschottenbeheer bij Buitenlandse Zaken en het subsidiebeheer bij VWS.

3.1.4 Overige ontwikkelingen

Single information, single audit en single review

Single information, single audit en single review

In 2006 is gestart met single information (slechts één rapport, bijvoorbeeld de verantwoording, ten behoeve van meerdere belanghebbenden) en single audit (controles worden slechts één keer uitgevoerd en door alle anderen in de keten gebruikt) bij specifieke uitkeringen van het Rijk aan provincies en gemeenten. Het doel van single information en single audit is het verminderen van controledruk en bureaucratie. Het betreft 29 specifieke uitkeringen die de helft van het totale kwantitatieve belang vertegenwoordigen. De omvang van het totale kwantitatieve belang is, volgens de tweede voortgangsrapportage Overzicht Specifieke Uitkeringen gepubliceerd in mei 2006, circa 15 miljard euro. Als logisch vervolg op de invoering van single information en single audit, is besloten single review voor specifieke uitkeringen in te voeren. Dit betekent dat niet elk departement afzonderlijk nagaat of de werkzaamheden van de instellingsaccountants aan de eisen voldoen, maar dat rijksbreed één team wordt geformeerd dat de accountantscontrole van alle door een medeoverheid ontvangen specifieke uitkeringen onderzoekt. Hiermee wordt een belangrijke efficiencywinst bereikt.

Tevens is een brede projectgroep gestart om verantwoordingslasten voor universiteiten met betrekking tot de niet-reguliere geldstroom terug te dringen. Universiteiten moeten nu (te) veel accountantsverklaringen overleggen voor subsidies die zij naast de reguliere geldstroom ontvangen. Om winst te behalen in de controle moet een basis worden gelegd in eenduidige regelgeving. Het project is gericht op het uniformeren van subsidieregels en -eisen om te komen tot single information en single audit.

Verder loopt in het kader van de in het coalitieakkoord opgenomen vermindering van de controledruk een verkenning naar de mogelijkheden voor vermindering van werkzaamheden door het hanteren van een uniforme subsidiesystematiek, die de uitvoering vergemakkelijkt en

uniformeert. Daartoe wordt een bindend kader voorbereid waarin een zo eenvoudig mogelijke aanvraag-, uitvoerings- en verantwoordings-systeem wordt vastgelegd.

Nationale verklaring

Nationale verantwoording uitgaven EU-fondsen in gedeeld beheer

Voor de elfde maal ontbrak in 2006 een positieve rechtmatigheidsverklaring van de Europese Rekenkamer bij de Europese verantwoording. Voor Nederland is dit reden geweest om zelf actie te ondernemen door het initiatief van de nationale verklaring op te starten. De nationale verklaring is een jaarlijkse verantwoording over de kwaliteit van de financiële beheerssystemen en de rechtmatigheid van transacties met betrekking tot de EU-fondsen in gedeeld beheer en de eigen middelen in Nederland. Over 2006 wordt de nationale verklaring afgegeven over de EU-landbouwfondsen. In volgende nationale verklaringen worden de eigen middelen en de overige EU-fondsen in gedeeld beheer toegevoegd. Met de nationale verklaring wordt beoogd het financieel beheer van de Europese gelden en de verantwoording aan de Tweede Kamer verder te verbeteren, waarbij gestreefd wordt naar een vermindering van administratieve lasten en controledruk.

Met de nationale verklaring wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de rapportageverplichtingen voorgeschreven door de Europese Commissie. Daarnaast zijn voor de structuurfondsen de auditfunctie en de certificeringsfunctie voor de periode 2007–2013 gecentraliseerd. Als aanvullende zekerheid zal de Algemene Rekenkamer bij de nationale verklaring een oordeel afgeven ten behoeve van de Tweede Kamer, waarvan een kopie beschikbaar wordt gesteld aan de Europese Commissie. Het kabinet legt vanaf 2007 (over 2006) met de nationale verklaring verantwoording af aan de Tweede Kamer over de landbouwfondsen. Vanaf 2008 (over 2007) wordt jaarlijks een verklaring afgegeven over de Europese subsidiefondsen in gedeeld beheer en de eigen middelen in Nederland. De Tweede Kamer is daarover bij brief van de minister van Financiën uitgebreid geïnformeerd. Denemarken en het Verenigd Koninkrijk hebben een vergelijkbaar initiatief gestart en Zweden zal plannen hiervoor ontwikkelen.

3.2 Doelmatigheidsonderzoek

Sinds de VBTB-evaluatie zijn de twee belangrijkste sporen om de doelmatigheid van beleid te bevorderen het vooraf inhoudelijk goed onderbouwen van beleid en het achteraf systematisch evalueren van het uitgevoerde beleid. Deze lijn is vastgelegd in de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek en beleidsinformatie 2006 (RPE 2006), die in de plaats komt van de Regeling Prestatiegegevens en Evaluatieonderzoek rijksoverheid 2001 (RPE).

Doelmatig beleid begint bij een goede onderbouwing

Doelmatig beleid begint bij een goede onderbouwing

Bevordering van doelmatig beleid begint met het stimuleren van een goede onderbouwing van beleid vooraf. Dat vereist dat bij de formulering van beleid antwoord beschikbaar is op vragen als: Wat is eigenlijk het probleem? Wat is de rol van de overheid? Welke instrumenten kunnen worden ingezet? Hoe dragen die bij aan de oplossing van het probleem? Hoe wordt de hoogte bepaald van de budgetten die worden ingezet? Wat is hiervan de onderbouwing? Welke effecten mogen van het beleid worden verwacht? Hoe kan dat worden gemeten? Wat moet daarvoor gebeuren? Het antwoord op deze vragen komt vooral bij de beleidsvoorbereiding en in beleidsnota's aan de orde. De vragen komen ook weer

terug bij de beleidsevaluatie, echter de uitwerking varieert per beleidsterrein. Naarmate het budgettair of het maatschappelijk belang groter is, zal er behoefte zijn aan steviger onderbouwd beleid. Hierbij kan het ook wenselijk zijn een kosten-batenanalyse te maken.

Beleidsdoorlichtingen

Beleidsdoorlichtingen

Een beleidsdoorlichting is een vorm van evaluatie die geïntroduceerd is naar aanleiding van de VBTB-evaluatie. Hierin werd geconstateerd dat er veel wordt geëvalueerd, maar dat de kwaliteit voor verbetering vatbaar is. Er is te weinig aandacht voor de probleemanalyse, voor de effecten van beleid en voor de positie van degene die de evaluatie uitvoert. Daarom hebben de beleidsdoorlichtingen drie kenmerken: a) beleidsdoorlichtingen zijn evaluaties op het niveau van beleidsterreinen en niet op instrument-niveau; b) in een doorlichting komen de simpele doch fundamentele «doorlichtingsvragen» aan de orde en c) bij de uitvoering worden onafhankelijken betrokken.

Deze vorm van evaluatie van bestaand beleid vindt plaats op het niveau van de algemene of operationele doelstellingen zoals die zijn geformuleerd in de begrotingen. Het is de bedoeling dat na verloop van tijd met dit instrument de hele begroting wordt doorgelicht. Naast het antwoord op de doorlichtingsvragen – die als het goed is al bij de onderbouwing van beleid beantwoord zijn – dient inzicht te worden gegeven in de uitvoering en de effectiviteit van beleid. Hoe is het beleid uitgevoerd en wat waren daarvan de effecten? Beleidsdoorlichtingen bieden beleidsmakers de gelegenheid om op beknopte wijze verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid en te leren van de ervaringen uit het verleden. Om te voorkomen dat beleidsevaluatie verwordt tot een activiteit waarbij de slager zijn eigen vlees keurt, is het cruciaal dat op de een of andere wijze een kritische blik wordt georganiseerd door de betrokkenheid van onafhankelijken. Met onafhankelijken worden deskundigen bedoeld die geen verantwoordelijkheid dragen voor het te onderzoeken beleid en waarvan een onafhankelijk oordeel mag worden verwacht.

In 2006 waren rijksbreed in totaal 15 beleidsdoorlichtingen in uitvoering (zie tabel 1).

Tabel 3.2. Beleidsdoorlichtingen 2006

Departement/beleidsdoorlichting
Just: Slachtofferzorg (art. 13, od 5)
BZK: ICT (art. 4, od 3)
OCW: WTOS (art. 12)
Fin: Rapport studiegroep begrotingsruimte (art. 8, od 1)
Defensie: Commando Landstrijdkrachten (art. 22)
VROM: Nota ruimte (art. 4)
V&W: Sociale veiligheid in het OV (art. 32, od 2)
V&W: Evaluatie Schipholbeleid (art. 35, od 1)
EZ: Marktordening & mededinging (art. 1, od 2)
EZ: Consumentenbeleid (art. 1, od. 3)
EZ: Bevorderen structurele groei (art. 1, od 1)
EZ: Ordening energiemarkten (art. 4, od 1)
LNV: Kennis (art. 26.11/26.14)
SZW: Arbeid en zorg (art. 25)
SZW: Emancipatie (art. 35)

Bijlage 1. Rijksrekening van uitgaven en ontvangsten

Rekening van de uitgaven van de ministeries en de begrotingsfondsen 2006 (bedragen x EURO 1000)				
Rekening van		oorspronkelijke vastgestelde begroting	realisatie	verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
I	Huis der Koningin	5 651	5 796	145
IIA	Staten-Generaal	113 260	115 783	2 523
IIB	Overige Hoge Colleges en Kabinetten	89 712	92 246	2 534
III	Algemene Zaken	44 258	48 871	4 613
IV	Koninkrijksrelaties	172 973	171 518	- 1 455
V	Buitenlandse Zaken	11 173 582	11 730 457	556 875
VI	Justitie	5 421 699	5 709 298	287 599
VII	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	5 477 370	5 809 601	332 231
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	27 946 802	29 341 308	1 394 506
IXA	Nationale Schuld	38 914 073	41 692 983	2 778 910
IXB	Financiën	3 888 088	3 828 397	- 59 691
X	Defensie	7 768 660	8 145 402	376 742
XI	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	3 416 482	3 968 890	552 408
XII	Verkeer en Waterstaat	7 099 136	7 072 969	- 26 167
XIII	Economische Zaken	1 630 982	2 296 368	665 386
XIV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	2 144 254	2 393 253	248 999
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	24 382 326	26 206 565	1 824 239
XVI	Volksgesondheid, Welzijn en Sport	12 688 787	12 735 762	46 975
	Infrastructuurfonds	6 402 508	6 289 694	- 112 814
	Fonds Economische Structuurversterking	2 551 871	2 309 032	- 242 839
	BTW-Compensatiefonds	1 884 499	1 938 562	54 063
	Gemeentefonds	13 032 425	13 435 995	403 570
	Provinciefonds	1 052 492	1 089 829	37 337
	Spaarfonds AOW	0	0	0
	Diergezondheidsfonds	6 781	18 720	11 939
Totalen		177 308 671	186 447 299	9 138 628

Rekening van de ontvangsten van de ministeries en de begrotingsfondsen 2006 (bedragen x EURO 1000)

Rekening van	oorspronkelijke vastgestelde begro- ting	realisatie	verschil realisatie en oorspronkelijk vast- gestelde begroting
I Huis der Koningin	0	0	0
IIA Staten-Generaal	2 061	3 546	1 485
IIB Overige Hoge Colleges en Kabinetten	2 824	3 435	611
III Algemene Zaken	4 375	7 431	3 056
IV Koninkrijksrelaties	15 912	169 239	153 327
V Buitenlandse Zaken	588 200	905 974	317 774
VI Justitie	1 017 389	1 111 530	94 141
VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	486 806	564 594	77 788
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	1 338 013	1 422 408	84 395
IXA Nationale Schuld	37 040 630	26 994 755	- 10 045 875
IXB Financiën	102 555 978	118 314 701	15 758 723
X Defensie	362 685	489 905	127 220
XI Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieube- heer	411 077	290 689	- 120 388
XII Verkeer en Waterstaat	106 692	384 306	277 614
XIII Economische Zaken	4 139 420	5 242 138	1 102 718
XIV Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	478 027	595 504	117 477
XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid	611 072	933 286	322 214
XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport	21 591	122 908	101 317
Infrastructuurfonds	6 470 300	6 528 169	57 869
Fonds Economische Structuurversterking	3 295 354	3 940 981	645 627
BTW-Compensatiefonds	1 884 499	1 938 562	54 063
Gemeentefonds	13 032 425	13 435 995	403 570
Provinciefonds	1 052 492	1 089 829	37 337
Spaarfonds AOW	3 939 027	3 933 488	- 5 539
Diergezondheidsfonds	6 781	36 820	30 039
Totalen	178 863 630	188 460 193	9 596 563

Bijlage 2. Saldibalans van het Rijk

SALDIBALANS VAN HET RIJK PER 31 DECEMBER 2006					
		DEBET		CREDIT	
OMSCHRIJVING		€ mln.	OMSCHRIJVING		€ mln.
1	Uitgaven ten laste van de begroting 2006	186 447	12	Ontvangsten ten gunste van de begroting 2006	188 460
2	Uitgaven buiten begrotingsverband (intra-comptabele vorderingen)	3 180	13	Ontvangsten buiten begrotingsverband (intra-comptabele schulden)	8 208
3	Liquide Middelen	363	14	Saldi begrotingsfondsen	25 771
4	Saldo geldelijk beheer van het Rijk	32 887	15	Saldi begrotingsreserve	438
<i>Totaal intra-comptabele posten</i>		<i>222 877</i>	<i>Totaal intra-comptabele posten</i>		<i>222 877</i>
5	Openstaande rechten	25 323	16	Tegenrekening openstaande rechten	25 323
6	Extra-comptabele vorderingen op derden	26 643	17	Tegenrekening extra-comptabele vorderingen	26 643
7	Tegenrekening extra-comptabele schulden	226 944	18	Extra-comptabele schulden aan derden	226 944
8	Voorschotten	99 432	19	Tegenrekening voorschotten	99 432
9	Tegenrekening openstaande verplichtingen	90 308	20	Openstaande verplichtingen	90 308
10	Deelnemingen	15 136	21	Tegenrekening deelnemingen	15 136
11	Tegenrekening garanties	57 402	22	Garanties	57 402
<i>Totaal extra-comptabele posten</i>		<i>541 188</i>	<i>Totaal extra-comptabele posten</i>		<i>541 188</i>
TOTAAL-GENERAAL		764 065	TOTAAL-GENERAAL		764 065

Toelichting op de saldibalans van het Rijk.

De saldibalans van het Rijk is een consolidatie van de saldibalansen van de afzonderlijke ministeries en begrotingsfondsen en de saldibalans van de centrale administratie van 's Rijks Schatkist. Voor een nadere toelichting op de cijfers wordt verwezen naar de jaarverslagen van de departementen of de begrotingsfondsen.

Ad 1) Uitgaven ten laste van de begroting

Onder de post uitgaven ten laste van de begroting worden de gerealiseerde uitgaven van het betreffende begrotingsjaar opgenomen van alle ministeries en begrotingsfondsen.

Ad 2) Uitgaven buiten begrotingsverband (intra-comptabele vorderingen)

Onder uitgaven buiten begrotingsverband worden de uitgaven geboekt die in een later jaar met een ander onderdeel van het Rijk dan wel met een

derde worden verrekend. Onder deze post staan alleen de vorderingen waarvan wordt verwacht dat binnen een afzienbare termijn verrekening zal plaatsvinden.

Ad 3) Liquide middelen

De totaalstand van de liquide middelen bestaat uit het saldo bij de banken en de contante gelden.

Ad 4) Saldo geldelijk beheer van het Rijk

De post saldo geldelijk van het Rijk bevat de door Financiën overgenomen uitgaven en ontvangsten binnen begrotingsverband van afgesloten begrotingsjaren. De definitieve afsluiting van een begrotingsjaar vindt plaats nadat de Staten-Generaal de slotwet hebben aangenomen. Nadat de Staten-Generaal de slotwet hebben aangenomen worden de eindbedragen voor de uitgaven en ontvangsten die betrekking hebben op het afgesloten begrotingsjaar overgeboekt op de post saldo geldelijk beheer van het Rijk.

Ad 5 en 16) Openstaande rechten

Onder openstaande rechten wordt verstaan: vorderingen die niet voortvloeien uit met derden te verrekenen begrotingsuitgaven, maar op andere wijze ontstaan. Rechten kunnen ontstaan doordat conform wettelijke regelingen vastgestelde aanslagen aan derden worden opgelegd (bijvoorbeeld belastingen, college- en schoolgelden) of op grond van doorberekening van de kosten van verleende diensten of geleverde goederen. Rechten zijn een voor-fase van de ontvangsten.

Ad 6 en 17) Extra-comptabele vorderingen op derden

Extra-comptabele vorderingen zijn vorderingen die zijn voortgevloeid uit uitgaven ten laste van de begroting. Het gaat dan om reeds verrichte uitgaven welke binnen begrotingsverband zijn geboekt en waarvoor op termijn nog een verrekening met derden dan wel met een ander onderdeel van het Rijk zal plaatsvinden. Tevens zijn hierin begrepen uitgaven die in eerste instantie op derdenrekeningen zijn geboekt, maar waarvan de verrekening met derden dan wel een ander onderdeel van het Rijk niet binnen een redelijke termijn heeft plaatsgevonden, terwijl verrekening wel mogelijk is.

Ad 7 en 18) Extra-comptabele schulden op derden

Extra-comptabele schulden zijn schulden die zijn voortgevloeid uit ontvangsten ten gunste van de begroting. Net als bij extra-comptabele vorderingen gaat het om reeds verrichte ontvangsten welke geboekt zijn binnen begrotingsverband en waarvoor nog op termijn een verrekening plaats zal vinden. Ook uitgegeven leningen worden onder de post extra-comptabele schulden opgenomen.

Ad 8 en 19) Voorschotten

Onder de post voorschotten worden de bedragen opgenomen die aan derden zijn betaald vooruitlopend op een later definitief vast te stellen c.q. af te rekenen bedrag.

Ad 9 en 20) Openstaande verplichtingen

De post openstaande verplichtingen vormt een saldo van aangegane verplichtingen en hierop verrichte betalingen. Het saldo heeft zowel betrekking op de binnen als buiten begrotingsverband geboekte verplichtingen.

Ad 10 en 21) Deelnemingen

Onder de post deelnemingen worden alle deelnemingen in besloten en naamloze vennootschappen en internationale instellingen opgenomen. De waardering van de deelnemingen geschiedt op basis van de oorspronkelijke aankoopprijs.

Ad 11 en 22) Garanties

Onder de post garanties worden de bedragen opgenomen die de hoofdsommen vormen van de garanties. Een afgegeven garantie wordt gezien als een verplichting en moet ook op dezelfde manier in de administratie worden verwerkt. Er is dus geen verschil in de registratie van garantieverplichtingen en andersoortige verplichtingen. Een verschil tussen een garantie en een andere verplichting is wel dat de hoofdsom van een garantie veelal niet of slechts gedeeltelijk tot uitbetaling zal leiden.

Ad 12) Ontvangsten ten gunste van de begroting

Onder de post ontvangsten ten gunste van de begroting worden de gerealiseerde ontvangsten van het betreffende begrotingsjaar opgenomen van alle ministeries en begrotingsfondsen.

Ad 13) Ontvangsten buiten begrotingsverband (intra-comptabele schulden)

Onder ontvangsten buiten begrotingsverband worden de ontvangsten geboekt die in een later jaar met een ander onderdeel van het Rijk dan wel met een derde worden verrekend.

Ad 14) Saldi begrotingsfondsen

Onder saldi begrotingsfondsen worden de voordelige beginsaldi van het betreffende begrotingsjaar opgenomen. Het betreft de voordelige beginsaldi van het Infrastructuurfonds, het Fonds Economische Structuurversterking, het Diergezondheidsfonds en het Spaarfonds AOW.

Ad 15) Saldi begrotingsreserve

Onder de saldi begrotingsreserve worden de interne reserves van de ministeries opgenomen. Het betreft hier de reserves van het Museaal Aankoopfonds (OCW) en de reserves in het kader van de Inpres-8 faciliteit, de Garantiefaciliteit Opkomende Markten en de SENO faciliteit (EZ).

Bijlage 3. Staatsbalans 2006

3.1 Inleiding Staatsbalans

De bijlage Staatsbalans omvat de balans van de Staat der Nederlanden ultimo 2006 (inclusief het garantieoverzicht), die is afgezet tegen de balans ultimo 2005, zoals gepubliceerd in het Financieel Jaarverslag 2005.

3.2 Staatsbalans per 31 december 2006

Algemeen

Opstelling Staatsbalans volgens ESR 1995

De Staatsbalans wordt opgesteld volgens het Europees Stelsel van nationale en regionale rekeningen in de Gemeenschap (ESR 1995). Aangezien de Staatsbalans is gebaseerd op het ESR 1995 kunnen de waarderings- en afbakeningsvraagstukken worden opgelost volgens een internationaal aanvaarde methodologie. In de voorliggende Staatsbalans ultimo 2006 zijn alle voorschriften van het ESR 1995 gevolgd, zij het dat de consolidatiekring beperkt is tot de Staat der Nederlanden. De omschrijving van de overheid is in het ESR 1995 namelijk ruimer dan de rechtspersoon van de Staat der Nederlanden. In het ESR 1995 is een economische invalshoek gekozen. Het gevolg is dat alle organisaties die voor meer dan de helft van hun inkomsten afhankelijk zijn van collectieve heffingen, tot de overheid worden gerekend en dus worden opgenomen.

Wat betreft de waarderingsmethode is in het ESR 1995 gekozen voor een waardering op basis van de marktwaarde in plaats van een waardering op basis van de nominale of historische waarde en voor lineaire afschrijvingen.

Ontwikkeling staatsvermogen

Het staatsvermogen is in 2006 toegenomen ten opzichte van 2005 met 25,3 miljard euro. De 25,3 miljard euro is een saldo van verschillende mutaties in de te onderscheiden posten van de staatsbalans. Het negatieve vermogen van de Staat van 82,9 miljard euro in 2005 neemt af tot 57,6 miljard euro in 2006. In tabel 1 zijn de verklarende factoren van de ontwikkeling van het vermogen van de Staat weergegeven.

Tabel 1 Verklarende factoren ontwikkeling vermogen van de Staat (x € miljard)

1. Staatsvermogen ultimo 2005	- 82,9
2. Vorderingsaldo Rijk	4,8
3. Waardeveranderingen minerale reserves	2,0
4. Investerings Rijk	2,2
5. Veranderingen deelnemingen	3,5
6. Waardeveranderingen overige niet-financiële activa	2,5
7. Volumeveranderingen Dutch Treasury Certificates	4,1
8. Waardeverandering staatsobligaties	9,3
9. Afschrijvingen Rijk	- 2,5
10. Overig	- 0,6
11. Staatsvermogen ultimo 2006	- 57,6

Consolidatiekring

De financiële gegevens van de Centrale administratie van 's Rijks schatkist en van de ministeries, de begrotingsfondsen en de baten-lastendiensten zijn integraal geconsolideerd. De interne schuldverhoudingen zijn in de consolidatie geëlimineerd.

Tabel 2 Overzicht van activa en passiva (x € miljoen)

	2005	2006
A Niet-financiële activa:	122 120	126 394
A1 Winstrechten minerale reserves	49 700	51 700
A2 Overige niet-financiële activa	72 420	74 694
B Vorderingen	80 161	75 428
B1 Chartale en girale betaalmiddelen	6 016	371
B2 Verstrekte langlopende leningen	14 916	15 840
B3 Aandelen en overige deelnemingen	33 095	36 604
B4 Handelskredieten en transitorische posten	26 134	22 613
C Schulden	285 178	259 399
C1 Munten in omloop	639	625
C2 Dutch Treasury Certificates	17 929	13 818
C3 Staatsobligaties	214 202	200 470
C4 Onderhandse staatsleningen	1 794	1 545
C5 Overige leningen op lange termijn	219	247
C6 Militaire pensioenen	7 200	7 200
C7 Handelskredieten en transitorische posten	43 195	35 493
D Staatsvermogen (A+B-C)	- 82 897	- 57 576

Toelichting op de afzonderlijke balansposten

A Niet-financiële activa

A1 Winstrechten minerale reserves

Conform ESR 1995 is de netto contante waarde berekend van de toekomstige winstrechten van de Staat, samenhangend met de gas-, olie- en zoutwinning. De waarde ervan bedraagt 51,7 miljard euro ultimo 2006. Ten opzichte van 2005 zijn de toekomstige winstrechten samenhangende

met de gas-, olie- en zoutwinning met 2 miljard euro toegenomen. Dit betreft voornamelijk aardgas, waarvan is uitgegaan van een verwacht productievolume voor de komende 25 jaar. In de berekening zijn de aardgasbaten exclusief vennootschapsbelasting verwerkt. Voor de periode 2007–2012 zijn de nominale ramingen volgens de meerjarencijfers contant gemaakt tegen de lange rente op staatsobligaties. Voor de jaren 2013 en verder zijn de gasbaten contant gemaakt tegen een reële disconteringsvoet van 4 procent.

A2 Overige niet-financiële activa

De rijkseigendommen zijn van zeer uiteenlopende aard. Er wordt op deze plaats volstaan om de algemene principes weer te geven van de waardeeringsgrondslagen.

De grondslag voor de bepaling van de afschrijving is voor iedere groep van activa de geschatte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met de restwaarde. De vaststelling van de gebruiksduur en de bepaling van de (rest)waarde geschieden steeds in overleg met deskundigen van de ministeries, waaronder deze activa ressorteren.

Op de uitgaven voor de verharding van wegen wordt in het jaar van investering 50 procent afgeschreven. Op gebouwen en waterbouwkundige werken bedragen de afschrijvingen 1 procent per jaar, waarbij rekening wordt gehouden met een geschatte residuwaarde. Op gronden wordt niet afgeschreven.

De goederen zijn gewaardeerd tegen marktprijzen. In het merendeel van de gevallen is voor de benadering hiervan uitgegaan van de historische kostprijs. Deze worden door middel van indexcijfers herleid tot de vervangingswaarde. In sommige gevallen wordt om doelmatigheidsredenen een globale methode gehanteerd (kantoorinventarissen, bibliotheken, automatiseringsmiddelen, telefooncentrales, gereedschappen, e.d.).

De samenstelling van het bedrag en de mutaties van de materiële activa blijken uit het volgende overzicht:

(x € miljoen)					
	waarde per 31-12-2005	Investeringen in 2006	Afschrijvingen in 2006	Waarde- verandering	Waarde per 31-12-2006
Ministerie van Defensie	5 093	524	1 241	59	4 435
Ministerie van Verkeer en Waterstaat	51 380	913	549	2 209	53 953
Burgerlijke rijksgebouwen	10 819	376	289	325	11 231
Domeinen	1 342	- 49	0	- 92	1 201
Diversen	3 786	440	395	44	3 875
Totaal	72 420	2 203	2 474	2 544	74 694

Het bedrag van 74,7 miljard euro per 31 december 2006 kan als volgt worden onderverdeeld naar onroerende en roerende goederen:

Onroerende goederen		72 059
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat	53 930	
- Burgerlijke rijksgebouwen	11 231	
- Ministerie van Defensie	3 535	
- Domeinen	1 201	
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	1 523	
- Diversen	639	
Roerende goederen		2 635
- Goederen van militaire aard	900	
- Goederen van culturele aard	303	
- Overige	1 432	
Totaal		74 694

B Vorderingen

B1 Chartale en girale betaalmiddelen

De balansbedragen zijn als volgt samengesteld:

(x € miljoen)		
	2005	2006
De Nederlandsche Bank N.V.	19	11
Overige saldi	174	352
Kasgeldleningen en Buy/Selltransacties	5 823	8
Totaal	6 016	371

B2 Verstrekte langlopende leningen

De balansbedragen zijn als volgt samengesteld:

(x € miljoen)		
	2005	2006
a. Diverse vorderingen		
– Studievoorschotten	8 310	9 849
– Voorschotten inzake landinrichtingprojecten	866	776
– Op derden te verhalen ruil- en herverkavelingskosten	389	396
– Vorderingen Dienst der Domeinen	1 246	1 070
– Ontwikkelingskredieten aan industrie en handel	297	253
– Vordering op de Nederlandse Antillen en Aruba met betrekking tot het leninggedeelte van de ontwikkelingshulp	141	118
– Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden N.V. (inzake leningen aan diverse landen)	392	362
– Vordering inzake aangesproken garantieleningen Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden N.V.	103	103
– Vordering op de Internationale Ontwikkelingsassociatie terzake van de special action account	17	16
– Leningen woningwetbouw	1	1
– Lening Railinfrabeheer	741	709
– Uitvoering Werknemersverzekeringen – wachtgeldfondsen	295	62
– Diverse vorderingen	1 676	1 811
Subtotaal	14 474	15 526

Toelichting op verstrekte langlopende leningen

De vorderingen in onderdeel a zijn met 1 miljard euro toegenomen. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door een toename van de studievoorschotten van 1,5 miljard euro.

b. Leningen aan Nederlandse ondernemingen in verband met deelnemingen		
– Internationale Nederlanden Groep N.V.	354	295
– Centrale Organisatie voor Radioactief Afval N.V.	18	18
– NIB Capital Bank N.V.	1	1
– Overige leningen	69	0
Subtotaal	442	314
Totaal generaal	14 916	15 840

B3 Aandelen en overige deelnemingen

De balansbedragen zijn als volgt samengesteld:

(x € miljoen)		
	2005	2006
a. Deelnemingen in Nederlandse ondernemingen		
- De Nederlandsche Bank N.V.	11 843	14 689
- N.V. NS Groep	3 634	3 684
- Prorail B.V.	8 077	5 342
- TNT Post Groep N.V.	1 214	0
- Koninklijke KPN Nederland N.V.	1 414	0
- N.V. Luchthaven Schiphol	1 618	1 702
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	1 434	1 573
- Energiebeheer Nederland B.V.	348	437
- Tennet TSO B.V.	374	610
- N.V. Westerscheldetunnel	688	659
- Connexion N.V.	224	211
- Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V.	18	18
- Nederlands Omroepbedrijf Holding B.V.	61	55
- N.V. Nederlandse Gasunie	22	5 548
- Ultra-Centrifuge Nederland N.V.	175	193
- Nederlandse Waterschapsbank N.V.	190	211
- Overige deelnemingen	913	858
Subtotaal	32 247	35 790
b. Deelnemingen in internationale instellingen		
- Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	225	201
- Europese Investeringsbank	369	369
- Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling	130	130
- Aziatische Ontwikkelingsbank	31	29
- Afrikaanse Ontwikkelingsbank	17	17
- Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank	12	11
- Internationale Financieringsmaatschappij	48	43
- Multilateraal Agentschap voor Investeringsgaranties	7	6
- Inter-Amerikaanse Investeringsmaatschappij	9	8
Subtotaal	848	814
Totaal generaal	33 095	36 604

De stijging in 2006 ten opzichte van 2005 van de deelnemingen in Nederlandse ondernemingen kan als volgt worden gespecificeerd:

Volumeveranderingen:		- 303
- TNT Post Groep N.V.	- 1 353	
- Koninklijke KPN Nederland N.V.	- 1 729	
- N.V. Nederlandse Gasunie	2 824	
- Overige	- 45	
Netto toename van de reserves:		3 503
- De Nederlandsche Bank N.V.	2 846	
- N.V. Nederlandse Gasunie	2 803	
- Prorail B.V.	- 2 735	
- Overige	589	
Waardeveranderingen:		454
- TNT Post Groep N.V.	139	
- Koninklijke KPN Nederland N.V.	315	
Diversen		- 111
- Overige	- 111	
Totaal		3 543

Toelichting op deelnemingen in Nederlandse ondernemingen (a.)

Van de in het overzicht opgenomen ondernemingen is slechts een beperkt aantal ondernemingen beursgenoteerd. Het restant van de beursgenoteerde aandelen is in 2006 verkocht. Dit betreft Koninklijke KPN Nederland N.V. en TNT Post Groep N.V.. De aandelen die de Staat in de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V. bezit zijn geen beursgenoteerde aandelen, maar preferente aandelen en worden daarom tegen nominale waarde gewaardeerd.

De overige deelnemingen zijn gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt berekend aan de hand van de gepubliceerde jaarrekeningen van de desbetreffende onderneming.

Bij de eerste opneming van deze deelnemingen in de Staatsbalans komt het verschil tussen de verkrijgingprijs en de netto vermogenswaarde ten gunste of ten laste van het netto staatsvermogen. Bij vervreemding van deelnemingen komt het verschil tussen de balanswaarde en de opbrengst ten gunste dan wel ten laste van het netto staatsvermogen. Op de deelnemingen zijn de nog openstaande stortingsverplichtingen in mindering gebracht.

Op het moment dat de staatsbalans wordt gepubliceerd in het Financieel Jaarverslag 2006 zijn de jaarverslagen 2006 van de Nederlandse deelnemingen nog niet gepubliceerd. Het waarden van de deelnemingen ultimo 2006 is hierdoor niet goed mogelijk. Besloten is om de deelnemingen te waarden tegen de waarde ultimo 2005. De mutaties in de waardering van de deelnemingen, die voortvloeien uit de publicaties van de jaarverslagen meegenomen worden in de waardering van volgend jaar.

De belangrijkste mutaties betreffen:

- De staat heeft de deelnemingen in de Koninklijke KPN Nederland N.V. en de TNT Postgroep N.V. verkocht. De totale opbrengst van de verkoop komt uit op 3,1 miljard euro. Bij de N.V. Nederlandse Gasunie is de Staat voor 2,8 miljard euro de enige aandeelhouder geworden van het transportbedrijf Nederlandse Gasunie.
- De reserves van de deelnemingen zijn met een totaal van 3,5 miljard

euro toegenomen. De reserve van de Nederlandse Bank neemt bijvoorbeeld toe met 2,8 miljard euro. Bij de N.V. Nederlandse Gasunie heeft een herwaardering plaatsgevonden van 2,8 miljard euro doordat er met terugwerkende kracht gerapporteerd wordt volgens de International Financial Reporting Standards (IFRS). Prorail B.V. heeft voor 2,7 miljard euro aan werken in constructie en dragen en geleiden afgeboekt van de materiële vaste activa ten laste van de egalisatierekening. Hierdoor is de reserve van Prorail afgenomen.

Toelichting op deelnemingen in internationale instellingen (b.)

De bedragen van deze deelnemingen zijn opgenomen voor de nominale waarde.

Het betreft een categorie activa in vreemde valuta's, waarvan de balanswaarde wordt omgerekend naar Euro's met behulp van de koersen van de desbetreffende valuta's per balansdatum.

B4 Handelskredieten en transitorische posten

De balansbedragen zijn als volgt samengesteld:

(x € miljoen)		
	2005	2006
a. Overlopende activa	3 450	3 824
b. Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover verplichtingen staan	17 603	11 994
c. Vorderingen verband houdende met vooruitbetalingen inzake langlopende projecten	241	1 253
d. College voor zorgverzekeringen	2 780	2 219
e. Overige vorderingen	2 060	3 323
Totaal	26 134	22 613

a. Overlopende activa

De overlopende activa zijn:

De vorderingen zijn toegenomen met 400 miljoen euro.

(x € miljoen)		
	2005	2006
Inkomsten uit aardgas NAM	1 110	1 097
Inkomsten uit aardgas EBN	286	370
Diverse vorderingen	2 054	2 357
Totaal	3 450	3 824

b. Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waar tegenover verplichtingen staan

Het onderdeel vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waar tegenover verplichtingen staan, zijn de opgenomen bedragen van langlopende contracten inzake aanschaf van duurzame activa en de uit te voeren werken. De posten B4.b en C7.b bestaan uit twee onderdelen, het Minis-

terie van Defensie (6,6 miljard euro) en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (5,4 miljard euro). De afname in 2006 ten opzichte van 2005 is 5,6 miljard euro. Deze afname wordt vooral veroorzaakt door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en betreft de afname van de vorderingen in verband met de Hogesnelheidslijn-Zuid en de aanleg van het hoofdwegennet.

c. Vorderingen verband houdende met vooruitbetalingen inzake langlopende projecten

De reeds gedane uitgaven inzake langlopende projecten zijn op de posten B4.b en C7.b in mindering gebracht en opgenomen onder post B4.c.

e. Overige vorderingen

De overige vorderingen zijn toegenomen met 1,3 miljard euro. Deze toename wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van de vorderingen van de Nationale Schuld. Het betreft een toename van het te realiseren agio en de te ontvangen rente swaps.

(x € miljoen)		
	2005	2006
Metaalwaarde munten in omloop	16	25
Centrale inning van lesgelden	113	114
Sociale Verzekeringsbank	356	0
Diverse vorderingen	1 575	3 184
Totaal	2 060	3 323

C Schulden

C1 Munten in omloop

Deze post omvat de nominale schuld uit hoofde van in circulatie gebrachte munten. Het bedrag is exclusief de munten in handen van De Nederlandsche Bank N.V. en de munten van de Staat in het muntdepot. Niet geconsolideerd is voor de munten in de kassen van de ministeries. Deze maken deel uit van balanspost B1 Chartale en girale betaalmiddelen. Met de toepassing van het ESR 1995 zijn de verzamelaarsmunten niet langer als schuld gepassiveerd. De metaalwaarde van de munten, in deze post opgenomen, is geactiveerd onder B4.

C2 Dutch Treasury Certificates (DTC's)

Het bedrag van de per balansdatum 31 december 2006 uitstaande schuld uit hoofde van DTC's bedraagt 13,8 miljard euro. In de balans is de vooruitbetaalde rente van de schuld in mindering gebracht. Deze post wordt vooral veroorzaakt doordat het grootste deel van de financieringsbehoefte van de Staat is opgevangen door de uitgifte van DTC's.

C3 Staatsobligaties

De staatsobligaties zijn conform ESR 1995 gewaardeerd tegen marktprijzen.

(x € miljoen)			
	2005	2006	Vershil
1. Waardering tegen marktprijs	214 202	200 470	- 13 732
2. Waardering tegen nominaal	200 546	196 093	- 4 453
3. Verschil (1-2)	13 656	4 377	- 9 279

De afname van de schuldcategorie staatsobligaties met 9,3 miljard euro moet gezien worden in het licht van de waarderingsgrondslag. De waardeverandering van - 13,7 miljard euro kan verklaard worden door een volumecomponent van - 4,4 miljard euro en een prijscomponent van - 9,3 miljard euro. De volumemutatie omvat per saldo een afname van het beroep op de openbare kapitaalmarkt van de Staat om de financieringsbehoefte 2006 te dekken. De prijsmutatie heeft geen gevolgen voor de EMU-schuld. De EMU-schuld luidt in ESR-categorieën, doch uitdrukkelijk is bepaald dat voor de excessieve-tekortenprocedure over de schuld in nominale termen gerapporteerd dient te worden. Voor de EMU-schuld is dus de 196,1 miljard euro relevant.

C4 Onderhandse staatsleningen

Conform ESR 1995 zijn de onderhandse staatsleningen tegen de nominale waarde gewaardeerd. De balansmutatie betreft voornamelijk aflossingen.

C5 Overige leningen op lange termijn

De balansbedragen zijn als volgt samengesteld:

(x € miljoen)		
	2005	2006
N.V. Nederlandse Spoorwegen	69	0
div. voorfinancieringen via V&W	53	0
Overige	97	247
Totaal	219	247

De overige leningen op lange termijn zijn toegenomen met 28 miljoen euro.

C6 Militaire pensioenen

Het balansbedrag vertegenwoordigt de netto contante waarde van de pensioenverplichtingen van de Staat aan de (gewezen) militairen.

C7 Handelskredieten en transitorische posten

De balansbedragen zijn als volgt samengesteld:

(x € miljoen)		
	2005	2006
a. Overlopende passiva	7 805	7 597
b. Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover vorderingen staan	17 603	11 994
c. Overige schulden	17 787	15 902
Totaal	43 195	35 493

a. Overlopende passiva

(x € miljoen)		
	2005	2006
Lopende interest van de staatsschuld	6 015	5 559
Diverse schulden	1 790	2 038
Totaal	7 805	7 597

b. Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover vorderingen staan

Voor een toelichting wordt verwezen naar balanspost B4.b.

c. Overig

(x € miljoen)		
	2005	2006
Uitvoering Werknemersverzekeringen	11 450	9 492
Sociale Verzekeringsbank	0	362
Commissie van de Europese Gemeenschappen	619	770
Vakantie-aanspraak ambtenaren	246	239
Investeringsfaciliteit voor Oost Europa	115	114
Diverse schulden	5 357	4 925
Totaal	17 787	15 902

In 1998 is de Wet geïntegreerd middelenbeheer (Stb. 1997, nr. 908) in werking getreden. Gevolg hiervan is dat de Sociale Verzekeringsbank, de Uitvoering Werknemersverzekeringen en het College voor zorgverzekeringen geen zelfstandig middelenbeheer meer voeren. Dit middelenbeheer is geïntegreerd in de schatkist. Uit dien hoofde is ultimo 2006 een schuld opgenomen aan de Uitvoering Werknemersverzekeringen van per saldo circa 9,5 miljard euro. De schuld aan de Sociale Verzekeringsbank is weer overgegaan in een schuld en bedraagt 362 miljoen euro. Deze vordering is overgenomen bij de vorderingen op C7c.

Voorwaardelijke verplichtingen

In lijn met het ESR 1995 maken voorwaardelijke verplichtingen, de zogenaamde *contingent liabilities*, geen onderdeel uit van het overzicht van activa en passiva van de Staat. Kenmerk van dit type van verplichtingen is dat voordat er een transactie plaats vindt, er eerst aan een of meerdere voorwaarden voldaan moet worden. Een klassiek voorbeeld is garantieverlening door de Staat bij exportkredieten.

Gezien het beleidsmatige belang van garanties is aanvullende informatie over door de Staat verleende garanties in onderstaande tabellen gepresenteerd. Op www.rijksbegroting.nl/garanties is meer uitgebreide informatie over garanties opgenomen.

Garantieoverzicht uitstaand risico 2005 en 2006 (x 1 000 euro)					
Hoofdstuk	Garantie op kredieten	Risico ultimo 2005	Verleende garanties 2006	Vervallen garanties 2006	Risico ultimo 2006
IV	Koninkrijksrelaties	178 445	–	73 836	104 609
V	Buitenlandse Zaken	649 381	–	95 413	553 968
VI	Justitie	160 200	1 025	3 157	158 068
VII	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	368 271	214 500	5 113	577 658
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	627 494	65 350	26 998	665 846
IXb	Financiën	1 075 430	–	55 304	1 020 126
X	Defensie	–	–	–	–
XI	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	156	–	18	138
XII	Verkeer en Waterstaat	12 000	–	–	12 000
LV	Infrastructuurfonds	1 354 217	–	25 363	1 328 854
XIII	Economische Zaken	2 292 831	611 294	358 900	2 545 225
XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit	281 565	75 760	17 583	339 742
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	7 057 797	990 300	86 459	7 961 638
	Totaal garanties op kredieten	14 057 787	1 958 229	748 144	15 267 872
Hoofdstuk	Garantie op deelnemingen				
V	Buitenlandse Zaken	119 338	–	–	119 338
IXb	Financiën	11 698 995	19 951	445 913	11 273 033
	Totaal garanties op deelnemingen	11 818 333	19 951	445 913	11 392 371
Hoofdstuk	Garantie op moeilijk/niet te verzekeren risico's				
VI	Justitie	1 541 116	1 155	1 539 512	2 759
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	173 000	828 000	612 000	389 000
IXb	Financiën	25 960 308	3 131 000	4 460 308	24 631 000
XII	Verkeer en Waterstaat	1 700 000	–	200 000	1 500 000
XIII	Economische Zaken	142 669	6 005	26 611	122 063
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	–	–	–	–
LIX	BTW-compensatiefonds	300 000	100 000	–	400 000
	Totaal garanties op moeilijk/niet te verzekeren risico's	29 817 093	4 066 160	6 838 431	27 044 822

Garantieoverzicht uitstaand risico 2005 en 2006 (x 1 000 euro)					
Hoofdstuk	Garantie op kredieten	Risico ultimo 2005	Verleende garanties 2006	Vervallen garanties 2006	Risico ultimo 2006
Hoofdstuk	Overige garanties (o.a. liquiditeits- of exploitatiegarantie)				
V	Buitenlandse Zaken	8 732	–	1 521	7 211
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	87 875	–	36 838	51 037
IXb	Financiën	10 842 898	34	619 780	10 223 152
XI	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	510 700	4 500	155 500	359 700
XIII	Economische Zaken	203 200	–	–	203 200
	Totaal overige garanties	11 653 405	4 534	813 639	10 844 300
	Totaal generaal garanties	67 346 618	6 048 874	8 846 127	64 549 365
	Totaal generaal garanties in % BBP	13%			12%

Tabel Uitgaven en ontvangsten in 2005 en 2006 op de door de Staat verstrekte garanties (x 1 000 euro)					
Hoofdstuk	Departement	Uitgaven 2005	Ontvangsten 2005	Uitgaven 2006	Ontvangsten 2006
IV	Koninkrijksrelaties	–	–	–	–
V	Buitenlandse Zaken	8 445	50	6 107	5 690
VI	Justitie	701	–	316	–
IXb	Financiën	37 793	582 055	16 385	983 834
X	Defensie	–	–	–	–
XI	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	–	–	–	–
XII	Verkeer en Waterstaat	–	4 200	–	1 288
XIII	Economische Zaken	38 589	34 215	29 570	33 294
XVI	Volksgezondheid, Welzijn, Sport	23 303	–	–	–
	Totaal Generaal	108 831	620 520	52 378	1 024 106

Definitie garanties

Een garantie wordt omschreven als een voorwaardelijke financiële verplichting van het Rijk aan een derde buiten het Rijk, die pas tot uitbetaling komt als zich bij de wederpartij een bepaalde omstandigheid (realisatie van een risico) voordoet.

Soorten garanties

Kredietgarantie: garantie op rente- en aflossingverplichtingen (risico gemaximeerd voor totaalbedrag).

(Her-)verzekering: garantie op moeilijk/niet te verzekeren risico's (risico gemaximeerd per gebeurtenis).

Garantie voor deelnemingen: garantie op vol- of bijstorten aandelenkapitaal (risico gemaximeerd voor totaalbedrag).

Overig, exploitatiegarantie: garantie op minimum van exploitatieniveau (risico gemaximeerd per jaar).

Overig, liquiditeitsgarantie: garantie op minimum van liquiditeitsniveau (risico gemaximeerd voor totaalbedrag).

Uitgaven

Betreffen schade-uitkeringen op afgegeven garanties.

Ontvangsten

Betreffen zowel ontvangen premies of provisies e.d. als op derden verhaalde (schade)uitkeringen.

Bijlage 4. De belasting- en premieontvangsten in 2006

De belasting en premieontvangsten zijn op EMU-basis 2006 uitgekomen op 199,3 miljard euro. Dat is 7,6 miljard hoger dan geraamd tijdens de ontwerpbegroting. Onderstaande tabel toont de raming en de realisatie per belastingsoort.

	Ontwerpbegroting	FJR 2006	Vershil
1. Kostprijsverhogende belastingen	63 858	67 667	3 809
Invoerrechten	1 668	1 917	249
Omzetbelasting	37 116	39 918	2 802
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	3 441	3 436	- 5
Accijnzen	9 607	9 717	110
- Accijns van lichte olie	3 886	3 884	- 2
- Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	2 662	2 770	108
- Tabaksaccijns	2 126	2 175	49
- Alcoholaccijns	370	326	- 44
- Bieraccijns	318	319	1
- Wijnaccijns	245	243	- 2
Belastingen van rechtsverkeer	4 857	5 341	484
- Overdrachtsbelasting	4 057	4 424	367
- Assurantiebelaasting	772	793	21
- Kapitaalsbelasting	28	124	96
Motorrijtuigenbelasting	2 709	2 635	- 74
Belastingen op een milieugrondslag	4 195	4 439	244
- Grondwaterbelasting	169	169	0
- Afvalstoffenbelasting	87	177	90
- Regulerende energiebelasting	3 810	3 975	165
- Waterbelasting	122	112	- 10
- Brandstoffenheffingen	7	6	- 1
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken en andere producten	149	153	4
Belasting op zware motorrijtuigen	117	111	- 6
2. Belastingen op inkomen, winst en vermogen	51 234	59 215	7 981
Inkomstenbelasting kas	429	3 517	3 088
Loonbelasting kas	29 644	31 536	1 892
Dividendbelasting	3 920	4 226	306
Kansspelbelasting	178	225	47
Vennootschapsbelasting	15 455	17 907	2 452
- Gassector kas	1 700	1 950	250
- Niet-gassector kas	13 755	15 957	2 202
Vermogensbelasting	0	- 6	- 6
Successierechten	1 609	1 810	201
3. Niet nader toe te rekenen belastingontvangsten	- 19	- 38	- 19
4. (=1 t/m 3) Totaal belastingen op kasbasis	115 073	126 844	11 771
5. KTV belastingen (aansluiting naar EMU-basis)	413	397	- 16
6. Premies volksverzekeringen op kasbasis	35 823	33 105	- 2 718
7. KTV premies v vz (aansluiting naar EMU-basis)	- 156	- 458	- 302
8. Premies werknemersverzekeringen op EMU-basis	40 588	39 432	- 1 156
9. (4 t/m 7) Totaal belastingen en premies EMU-basis	191 740	199 320	7 580

Overzicht internetbijlagen

Naast de hiervoor gepresenteerde bijlagen is er nog een aantal aanvullende bijlagen beschikbaar.

U vindt deze bijlagen en uiteraard het integrale Financiële Jaarverslag van het Rijk via de link www.minfin.nl/fjr2006. Tevens liggen deze bijlagen ter inzage bij het Centraal Informatie Punt (CIP) van de Tweede Kamer.

1. Budgettaire kerngegevens
2. De uitgaven en niet-belastingontvangsten
3. De belasting- en premieontvangsten
4. EMU-saldo, EMU-schuld, sociale fondsen en financieringsbehoefte
5. Belastinguitgaven
6. Monitor ombuigingen/intensiveringen
7. Administratieve lastenreductie voor het bedrijfsleven
8. Verticale Toelichting

Overzicht garanties

Lijst van gebruikte termen en hun betekenis

AOW-spaarfonds

Fonds waarin de, voor de toekomstige AOW-uitgaven geormerkte schuldreductie wordt bijgehouden. Hiertoe vinden vanaf 1997 stortingen in het fonds plaats en over de als geheel ten gunste van het fonds geboekte bedragen wordt jaarlijks rente bijgeboekt. Het fonds maakt deel uit van de collectieve sector.

Apparaatsuitgaven

Het totaal van de personeelsuitgaven en materiële uitgaven.

Automatische stabilisatie

Conjuncturele schommelingen in de collectieve inkomsten (en uitgaven) resulteren niet in een beleidsreactie, maar lopen in het begrotingssaldo. Bij versnelling van de conjunctuur nemen de belasting- en premie-inkomsten toe en de uitgaven voor werkloosheid af. Hierdoor neemt het begrotingssaldo toe. Bij vertraging van de conjunctuur treedt het omgekeerde op. Automatische stabilisatoren hebben daarmee een dempende invloed op de intensiteit van de conjuncturele uitslagen.

Baten-lastenstelsel

In een baten-lastenstelsel worden uitgaven en ontvangsten toegerekend aan het tijdvak waarin het verbruik van goederen en diensten plaatsvindt en de baten ontstaan. Dit stelsel maakt het mogelijk om de kosten en opbrengsten af te leiden uit de administratie.

Belastinguitgaven

Overheidsuitgaven in de vorm van derving of uitstel van belasting-

ontvangsten, voortvloeiend uit een voorziening in de wet voorzover die voorziening niet in overeenstemming is met de primaire heffingsstructuur van de wet.

Beleidsintensiveringen

Verhogingen van collectieve uitgaven en/of verlagingen van ontvangsten ten opzichte van de begroting en/of de meerjarencijfers, waaraan een beleidsbeslissing ten grondslag ligt. Deze term wordt meestal beperkt tot beleidsmatige mutaties in de netto-uitgaven. Een beleidsmatige verlaging van de belastingontvangsten wordt doorgaans aangeduid met de term lastenverlichting.

Bruto Binnenlands Product (BBP)

De som van de beloningen van de productiefactoren in het Nederlandse productieproces, plus het saldo van de indirecte belastingen en kostprijsverlagende subsidies.

Bruto Nationaal Product (BNP)

Het BNP is de som van alle bruto toegevoegde waarde voortgebracht door alle sectoren in een land in een jaar tijd. Ook is rekening gehouden met het saldo van de primaire inkomens ontvangen en betaald aan het buitenland.

Budgetdisciplinesector

Cluster van uitgaven die voor de regels budgetdiscipline op identieke wijze worden behandeld. Er zijn drie budgetdisciplinesectoren: Rijksbegroting in enge zin, Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid en Zorgsector.

Consolidatie

De post Consolidatie wordt gebruikt voor het corrigeren van de Rijksbegroting voor dubbeltellingen als gevolg van het *bruto-boeken* van onderlinge betalingen. Het *bruto-boeken* houdt in dat zowel het departement dat de feitelijke betaling verricht, als het departement dat bijdraagt, de uitgaven in de begroting opneemt. Het ontvangende departement raamt de te ontvangen bijdragen ook aan de ontvangstenkant van de begroting. Dit geldt ook voor bijdragen van een departement aan een agentschap. Hierdoor wordt het rekenkundige niveau van de totale rijksuitgaven en rijksontvangsten hoger dan het feitelijke niveau. Door middel van de post Consolidatie wordt hiervoor gecorrigeerd.

Contractloon

Het looninkomen per werknemer als direct gevolg van de afgesloten collectieve arbeidsovereenkomsten (CAO) in de private sector en van arbeidsvoorwaardenafspraken met overheidspersoneel.

Dienst die een baten-lastenstelsel voert

Een dienst die een baten-lastenstelsel voert is een onderdeel van een ministerie waarvoor een afgezonderd en afwijkend beheer wordt gevoerd, met als doel een doelmatiger beheer te realiseren. Diensten die een baten-lastenstelsel voeren hebben een eigen begroting en staan los van de begrotingsadministratie van het moederministerie. Een dienst die een baten-lastenstelsel voert valt onder de ministeriële verantwoordelijkheid.

Diergezondheidsfonds

Fonds waaruit uitgaven gedaan worden voor de bewaking en de bestrijding van dierziekten en het voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen. De middelen ter financiering van de uitgaven zijn afkomstig van de EU, de productieschappen en het Rijk (ministerie van LNV).

Economische en Monetaire Unie (EMU)

De in het Verdrag van Maastricht geregelde unie tussen EU-lidstaten. De derde fase die op 1 januari 1999 van start is gegaan, kenmerkt zich door onherroepelijk vastgelegde wisselkoersen, volledig vrij kapitaalverkeer en girale invoering van de gemeenschappelijke munt, de euro. De euro is per 1 januari 2002 ook chartaal ingevoerd. In de EMU is de Europese Centrale Bank verantwoordelijk voor het gemeenschappelijke monetaire beleid dat wordt gevoerd door het Europees Stelsel van Centrale Banken. Tevens vindt binnen de EMU coördinatie van het economisch beleid plaats.

Eindejaarsmarge

Voorziening in de regels budgetdiscipline die inhoudt dat het is toegestaan om binnen een begroting tot maximaal 1,0 procent van het (gecorrigeerde) begrotingstotaal aan gelden tussen opeenvolgende jaren te schuiven. Op deze wijze kan het ondoelmatig besteden van begrotingsgelden worden beperkt.

EMU-saldo

Het EMU-saldo heeft betrekking op het vorderingensaldo van de sector Overheid op transactiebasis. Het vorderingensaldo geeft de mutatie in het saldo van de financiële activa en passiva van de collectieve sector weer. Omdat het EMU-saldo betrekking heeft op de totale collectieve sector, is niet alleen het vorderingensaldo van het Rijk van belang, maar ook de vorderingensaldi van de sociale fondsen en de lokale overheid.

EMU-schuld(-quote)

Het totaal van de uitstaande leningen ten laste van de gehele collectieve sector. Dit is de optelsom van de uitstaande leningen ten laste van het Rijk, de sociale fondsen en de lokale overheid, minus de onderlinge schuldverhoudingen van deze drie subsectoren. De EMU-schuld is een bruto-schuld-begrip.

Bij bepaling van de EMU-schuldquote wordt de EMU-schuld uitgedrukt in procenten van het BBP.

Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen (ESR)

Het ESR is een internationaal vergelijkbaar boekhoudkundig raamwerk voor een systematische en uitvoerige beschrijving van een totale economie, de elementen waaruit deze economie is opgebouwd en haar betrekkingen met andere economieën. Het ESR is gericht op de omstandigheden en informatiebehoeften in de Europese Unie.

Financieringssaldo

Het saldo van de relevante uitgaven en ontvangsten, minus de mutatie van de derdenrekeningen.

Fonds Economische Structuurversterking (FES)

Het FES wordt gevoed met een deel van de gasbaten, alsmede met de rentevrijval (na dividendderving) samenhangend met de ontvangsten uit de verkoop van staatsdeelnemingen, en eventueel opbrengsten van veilingen van etherfrequenties. De middelen uit het FES worden gereserveerd voor investeringsprojecten van nationaal belang die de economische structuur versterken. Het betreft een verdeelfonds; vanuit het fonds worden bijdragen toegekend aan andere begrotingen van het Rijk.

Geharmoniseerd BBP

Definitie van het BBP zoals door alle EU landen wordt gehanteerd.

Gemeentefonds

Fonds waaruit jaarlijks (algemene) uitkeringen worden gedaan aan de gemeenten, ter dekking van een deel van hun uitgaven. De jaarlijkse groei van het fonds op basis van de ontwikkeling van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven, wordt het accres genoemd.

Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS)

De middelen voor het buitenlandse beleid worden verantwoord op verschillende begrotingen. Om de samenhang van het buitenlandse beleid te versterken, zijn de financiële middelen hiertoe gebundeld onder de HGIS. Op deze manier wordt de omvang van de beschikbare middelen duidelijk gemaakt en kan een integrale afweging plaatsvinden omtrent de inzet van deze middelen.

Ijklijn

Het uitgavenkader waaraan bij de begrotingsvoorbereiding en -uitvoering de uitgavenvoornemens en -ontwikkeling worden getoetst. Er zijn ijklijnen voor de sectoren Rijksbegroting in enge zin, Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid en Zorg.

Infrastructuurfonds

Fonds waarin de middelen die voorheen op de begrotingen van Verkeer en Waterstaat, het Rijkswegenfonds en het Mobiliteitsfonds beschikbaar waren voor de uitgaven aan de weg-, water- en railinfrastructuur, zijn samengevoegd. Tevens worden uit dit fonds uitgaven in het kader van de Investeringsimpuls 1994–1998 gedaan. De middelen hiervoor zijn afkomstig uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES).

Interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO)

De evaluatie van beleidsterreinen en ontwikkeling van beleidsvarianten volgens een door de regering vastgestelde interdepartementale procedure. Deze procedure voorziet

onder meer in de totstandkoming van openbare rapportages.

In- en (uit)verdieneffecten

Besparingen (verliezen) die in de uitgaven van een bepaalde regeling kunnen optreden ten gevolge van beleidsintensiveringen (ombuigingen) in een andere regeling. Bijvoorbeeld: het intensiveren van de arbeidsmarktmaatregelen kan leiden tot grotere uitstroom of minder instroom in de werkloosheidsregelingen.

Lastenverlichting (en -verzwaring)

Een verlaging (verhoging) van belastingtarieven dan wel verruiming (beperking) van fiscale aftrekmogelijkheden of een verlaging (verhoging) van de tarieven van de socialeverzekeringspremies.

Leen- en depositofaciliteit

Een budgettaire faciliteit waarvan dienstonderdelen van het Rijk die een baten-lastenstelsel voeren gebruik kunnen maken; zij kunnen bij de minister van Financiën geldmiddelen lenen om investeringen te plegen, dan wel rentedragend geld uitzetten.

Loonbijstelling

Tegemoetkoming voor de extra uitgaven van ministeries ten gevolge van loonstijgingen. Deze middelen worden gereserveerd op de aanvullende post Arbeidsvoorwaarden.

Nationale Rekeningen

De Nationale Rekeningen is het statistische systeem waarmee de Nederlandse economie in kaart wordt gebracht. Ook wel de Nationale Boekhouding genoemd.

Netto-uitgaven Rijksbegroting in enge zin

Relevante uitgaven en niet-belastingontvangsten van de Rijksbegroting exclusief de uitgaven en niet-belastingontvangsten van de Rijksbegroting die tot de sector Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt-

beleid dan wel tot de sector Zorg worden gerekend. Tevens worden de relevante uitgaven gecorrigeerd voor enkele incidentele posten.

Netto-uitgaven Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid

De budgetdisciplinesector Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid omvat de sociale zekerheid op de Rijksbegroting, alsmede de uitgaven van de sociale fondsen. Voor de sociale fondsen is het totaal van uitkeringen en administratiekosten relevant. Het bovenwettelijke gedeelte blijft buiten beschouwing.

Netto-uitgaven Zorgsector

De uitgaven die tot het Budgettair Kader Zorg (BKZ) worden gerekend. Het BKZ omvat de via de AWBZ, ZFW en particuliere verzekeraars (voorzover betrekking hebbend op de particulier verzekerde voorzieningen die ook in het ZFW-verzekerde pakket zijn opgenomen) gefinancierde netto-uitgaven. Bij het collectief gefinancierde deel van het BKZ worden de via de particuliere verzekeraars gefinancierde uitgaven niet meegevoerd, met uitzondering van de via de omslagbijdrage WTZ gefinancierde uitgaven.

Niet-belastingontvangsten

Alle begrotingsontvangsten van het Rijk die niet tot de belastingen worden gerekend. Het betreft een zeer heterogene groep. Het gaat daarbij vooral om ontvangsten die samenhangen met verleende overheidsdiensten en kredietverlening door het Rijk, sommige ontvangsten die als collectieve lasten worden aangemerkt, de gasbaten (exclusief vennootschapsbelasting) en incidentele ontvangsten uit de verkoop van staatsdeelnemingen.

Prijsbijstelling

Tegemoetkoming voor de extra uitgaven van ministeries ten gevolge van prijsstijgingen. Deze middelen worden gereserveerd op de aanvullende post Prijsbijstelling.

Progressiefactor

De mate waarin de belastinginkomsten afhankelijk zijn van de ontwikkeling van de economische groei.

Provinciefonds

Fonds waaruit jaarlijks (algemene) uitkeringen worden gedaan aan de provincies, ter dekking van een deel van hun uitgaven. De jaarlijkse groei van het fonds op basis van de ontwikkeling van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven, wordt het accres genoemd.

Rechtspersoon met een Wettelijke Taak (RWT)

Rechtspersonen met een Wettelijke Taak worden geheel of gedeeltelijk met publiek geld bekostigd en oefenen een wettelijke taak uit. RWT's kunnen tevens zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) zijn, maar er bestaan ook RWT's die geen ZBO zijn en ZBO's die geen RWT zijn.

Sociale fondsen

Fondsen waaruit uitkeringen en voorzieningen worden verstrekt krachtens socialeverzekeringswetten. De financiering vindt voor het overgrote deel plaats via sociale premies en rijksbijdragen.

Staatsbalans

Een balans waarin de grootte en de samenstelling van het staatsvermogen wordt weergegeven.

Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording (VBTB)

Project om te komen tot een duidelijke koppeling tussen beleid, prestaties en geld, met als belangrijkste doel vergroting van de informatiewaarde en toegankelijkheid van de begroting en het jaarverslag. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de zogenoemde WWW-vragen en HHH-vragen.

Vermoedelijke Uitkomsten

Ten tijde van de Miljoenennota voorziene uitkomsten van de begrotingsuitvoering van het lopende jaar.

Voorjaarsnota

Tussentijds overzicht van de lopende begrotingsuitvoering, waarin wordt aangegeven welke wijzigingen optreden ten opzichte van de Ontwerpbegroting. De Voorjaarsnota moet uiterlijk op 1 juni van het lopende begrotingsjaar bij de Staten-Generaal worden ingediend.

Voorlopige Rekening

De laatste budgettaire nota over de voorlopige realisatie van de begroting van het voorgaande jaar. De Voorlopige Rekening moet uiterlijk op 1 maart van het opvolgende begrotingsjaar bij de Staten-Generaal worden ingediend.

Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO)

Orgaan waaraan de uitoefening van een wettelijke taak is opgedragen, zonder dat er sprake is van (volledige) ondergeschiktheid aan de minister, en die voor de uitoefening van de taak uit collectieve middelen (rijksbijdragen en heffingen) worden gefinancierd.

Afkortingenlijst

AOW	Algemene Ouderdomswet
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BBP	Bruto Binnenlands Product
BIRK	Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit
BKZ	Budgettair Kader Zorg
BNI	Bruto Nationaal Inkomen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CPB	Centraal Plan Bureau
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DigiD	Digitale Identiteit
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DNB	De Nederlandsche Bank
DSI	Dienst Speciale Interventies
DTC	Dutch Treasury Certificate
EBN	Energie Beheer Nederland
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EMU	Economische en Monetaire Unie
ESR	Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen
EU	Europese Unie
EZ	Economische Zaken
FIN	Financiën
Fte	Full time equivalent
FWI	Fonds Werk en Inkomen
gf	gemeentefonds
GOB	Gemeenschappelijk Ontwikkelingsbedrijf
HgLS	Homogene groep Internationale Samenwerking
HIV/AIDS	Humaan Immunodeficiëntie Virus/Acquired Immune Deficiency Syndrome
HSL	Hogesnelheidslijn
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie
ISAF	International Security Assistance Force
IVA	Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten
IVO	Incidenteel Versnelde Ontslagen
Just	Justitie
KTV	Kas Trans Verschil
LNV	Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit
MEP	Milieukwaliteit Elektriciteit Productie
MKB	Midden en Klein Bedrijf
MN	Miljoenennota
MVV	Machtiging Voorlopig Verblijf
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NGO	Niet-gouvernementele organisatie

NS	Nederlandse Spoorwegen
NSL	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NZa	Nederlandse Zorgautoriteit
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
OM	Openbaar Ministerie
OS	Ontwikkelingssamenwerking
OZB	Onroerende- zaakbelastingen
PABO	Opleiding Leraar Basis Onderwijs
pf	provinciefonds
PKB	Planologische Kernbeslissing
pNB	prijsonwikkeling Nationale Bestedingen
PVNA	Plan Veiligheid Nederlandse Antillen
RPE	Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek en beleidsinformatie
RBG	Rijksbegroting
SENO	Stichting Economische Samenwerking Nederland Opkomende markten
SZA	Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid
S&O	Speur en Ontwikkelingswerk
TBS	Terbeschikkingstelling
Unicef	United Nations Children's Fund
UWV	Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen
VBTB	Van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording
Vpb	Vennootschapsbelasting
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VUT	Vervroegde Uittreding
VVZ	Volksverzekeringen
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
V&W	Verkeer en Waterstaat
WAO	Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAZO	Wet Arbeid en Zorg
WBSO	Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk
WGA	Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WIB	Wet Inburgering in het Buitenland
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet Werk en Bijstand
ZAT	Zorgadviesteams
ZM	Zittende Magistratuur
ZSM	Zichtbaar, Slim en Meetbaar
ZVW	Zorgverzekeringswet

Trefwoordenregister

Administratieve lasten 10, 11, 13, 22, 24, 45, 67
Administratieve lastenverlichting 10
Algemene Rekenkamer 42, 45
Anders Betalen voor Mobiliteit 21
Arbeidsmarkt 7, 10, 11, 12, 27, 29, 30, 34, 68, 69, 70, 73
Arbeidsongeschikten 11, 72
Arbeidsongeschiktheid 11, 30, 73
Arbeidsparticipatie 11, 12, 29
Asielinstroom 17
Asiel 17, 34
Auditdienst 42
Auditfunctie 45
Automatisering 43, 54
AWBZ 15, 16, 35, 70, 72
BBP 13, 27, 28, 30, 31, 32, 38, 39, 40, 41, 68, 69, 72
Bedrijfsvoering 42, 43
Bedrijfsvoeringsparagraaf 42, 43
Begrotingskader 24
Belastingdienst 23, 37, 43
Beleidsdoelstellingen 10, 42
Beleidsdoorlichtingen 46
Beleidsdoorlichting 46
Beloningsbeleid 11
Bijstandsuitkeringen 30
Budget Investeren Ruimtelijke Kwaliteit 18
Bureaucratiebenchmark 12, 13
Burgerforum Kiesstelsel 22
CBS 27, 33, 72
Code Tabaksblad 10, 11
Concurrentiekracht 10
Concurrentiepositie 10, 20, 28
Concurrentie 16, 36
Consumentenautoriteit 10
Consumentenrecht 10
Consumentenvertrouwen 27, 30
Consumptie 29, 37, 38
Contractloonontwikkeling 28
Contractloonstijging 37, 38
Controledruk 44, 45
Criminaliteit 14, 15, 23
Crisisbeheersing 14, 15, 24, 25
Democratische vernieuwing 22
Dienstenrichtlijn 24
DigiD 22, 72
Dividenden 33
Ecologische Hoofdstructuur 20, 72
Economische groei 19, 20, 24, 29, 38, 70

EHS 19, 20, 72
 Elektronische overheid zorgt 22
 EMU-saldo 7, 8, 30, 31, 32, 37, 39, 40, 41, 67, 69
 EMU-tekort 30, 31, 39
 EU-fondsen 43, 45
 Eurogebied 28, 29
 Europese regelgeving 10, 11
 Europese Unie 28, 30, 33, 69, 72
 Export 27, 28, 29, 34
 Financieel beheer 44, 45
 Gebiedsontwikkeling 18
 Gebiedsontwikkelingsprojecten 18
 Gebiedsontwikke- 18
 Gemeenschappelijk Ontwikkelbedrijf 18
 Gemeente- en Provinciefonds 33
 Getrouwbeeldverklaring 42
 Griep пандеміе 16
 Groei 18, 19, 21, 27, 28, 29, 30, 35, 37, 38, 46, 69, 70
 Grondexploitatie wet 18
 Herstructureringswijken 19
 Hoogwaterbeschermingsprogramma 22
 Huurbeleid 19
 Inburgering 17, 34, 73
 Incidenteel Versnelde Ontslagen 15, 72
 Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) 11
 Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten (IVA) 11
 Inkomsten 7, 36, 37, 38, 39, 52, 59, 66, 68, 70
 Innovatie 7, 10, 12, 13, 14, 35
 Innovatievouchers 13
 Internationale Organisatie voor Migratie 17, 72
 Investeringsbudget Landelijk Gebied 20, 72
 Jeugd Terecht 15
 Jeugd beleid 16
 Jeugdbescherming 15
 Jeugdcriminaliteit 14, 15
 Jeugdketen 16
 Jeugdreclassering 15
 Jeugdstrafrecht keten 14, 15
 Jeugdzorg 16, 17, 33, 34
 Kenniseconomie 12
 Kennismigrantenregeling 14
 Kennisparadox 13
 Kenniswerkers 13, 14
 Kinderopvang 12, 31
 Kinderopvangtoeslag 43
 Klimaatbeleid 19
 Koopkracht 27, 29, 31
 Krijgsmacht 15, 24, 25
 Lastenverlichting 36, 68, 70
 Lerarentekort 12
 Lesgeld 31, 60
 Levensloopregeling 12
 Loon- en inkomstenheffing 37, 38
 Luchtkwaliteitproblematiek 21
 Luchtkwaliteit 19, 20, 21
 Lumpsumfinanciering 13
 Machtiging Voorlopig Verblijf 17, 72

Materieelbeheer 7, 43, 44
 Millennium Ontwikkelingsdoelen 25
 Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit 21, 73
 Nationale Conventie 22
 Nationale verklaring 43, 45
 Nederlandse Zorgautoriteit 16, 73
 Netto-positie 24
 Nieuwe Sleutelprojecten 18
 Nota Ruimte 18
 Olieprijzen 29
 Omzetbelasting 37, 38, 66
 Ondernemingsbestuur 10, 11
 Onderwijs 7, 12, 13, 19, 25, 33, 34, 39, 47, 48, 73
 Ontwikkelingssamenwerking 7, 25
 Ontwikkelingssamenwerking; 25
 Ontwikkelingssamenwerking 26, 33, 73
 Ontwikkelingssamenwerkingsbeleid 26
 Operatie nieuw evenwicht 24
 Overdrachtsbelasting 37, 38, 66
 PKB Waddenzee 18
 Plan Veiligheid Nederlandse Antillen 23, 73
 Politiesterkte 14
 Prepensioen 11
 Preventie 14, 24
 Probleemjongeren 14, 15
 Probleemwijken 14
 Progressiefactor 38, 39, 70
 Project terugkeer 17
 Raad voor de Kinderbescherming 15
 Rampen 14, 25
 Rechtmatigheid 7, 42, 43, 45
 Regeling Periodiek Evaluatie 45
 Re-integratie 11
 Rente 31, 33, 54, 60, 68, 69, 70
 Risicomanagement 42
 Roetfilters 21
 Ruilvoetontwikkeling 33, 35
 Ruimte voor de rivier 22
 Single audit 44
 Single information 44
 Single review 44
 Smart Mix 13
 Sociale Zekerheid 11
 Sociale zekerheid 34
 Sociale Zekerheid 68, 69, 70
 Sociale zekerheid 70
 Sociale Zekerheid 73
 Specifieke uitkeringen 44
 Spoedwet wegverbreding 21
 Startersleningen 19
 Subsidiariteit 24
 Subsidiariteitsbeginsel 24
 Subsidiariteitstoets 24
 Subsidies 13, 44, 68
 TBS 15, 73
 Terrorisme 14, 15, 24, 25
 Toelatingsbeleid 17

Uitgavenkaders 31
Uitkeringen 11, 30, 34, 44, 69, 70
Uitkering 11
VBTB-evaluatie 45, 46
Veiligheid 7, 14, 15, 19, 20, 21, 24, 25, 33, 46
Veiligheidsketen 14, 15, 23
Vennootschapsbelasting 10, 37, 38, 39, 54, 66, 70, 73
Vennootschapsbelastingtarief 10
Verkeersslachtoffers 21
Volksgezondheid 16, 47, 48, 73
Voortijdig schoolverlaten 12
Vrede 24
Waddenfonds 18
WAO 34, 73
Wateroverlast 22
WBSO 13, 73
Weginfrastructuur 20
Wereldeconomie 28
Werkgelegenheid 24, 26, 27, 28, 29, 30, 47, 48
Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA) 11
Werkloosheid 11, 27, 29, 30, 31, 34, 68, 73
Wet betaalbaarheidshemming huurwoningen 19
Wet Bevordering Speur en Ontwikkelingswerk 13
Wet inburgering buitenland 17
Wet maatschappelijke ondersteuning 15, 16
Wet Marktordening Gezondheidszorg 16
Wet modernisering huurbeleid 19
Wet op de zorgtoeslag 16
Wet ruimtelijke ordening 18
WIA 11, 34, 73
Wmo 15, 16
Woningcorporaties 19
Woningproductie 19
WWB 11, 34, 73
WW 11, 30, 34, 70, 73
Zorgadviesteams 16, 73
Zorgtoeslag 36, 43
Zorguitgaven 35, 39
Zorgverzekeringswet (ZVW) 15, 16, 29, 35, 37, 73